

Hilla Hietämäki, Susanna Peltola & Josefiina Pollari

Tue minua viittoen

Opas tukiviittomiin päiväkotit TRIO:n varhaiskasvattajille ja lasten vanhemmille

Opinnäytetyö

Kevät 2021

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijät: Hilla Hietamäki, Susanna Peltola & Josefiina Pollari

Työn nimi: Tue minua viittoen: opas tukiviittomiin päiväkotitruio:n varhaiskasvattajille ja lasten vanhemmille

Ohjaaja: Virpi Nikkola, lehtori, KM

Vuosi: 2021

Sivumäärä: 59

Liitteiden lukumäärä: 5

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mitä hyötyä tukiviittomista on yleisesti ja miten niitä voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksessa. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin, minkälaisia ajatuksia tukiviittomat varhaiskasvattajissa sekä lasten vanhemmissa herättivät. Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Seinäjoella sijaitsevan päiväkotitruio:n kanssa. Teoriaosuudessa esitellään ensin lapsen kielellistä kehitystä ennen kouluikää ja sitä, miten kielellisiä haasteita tuetaan varhaiskasvatuksessa. Toisessa teorialuvussa määritellään tukiviittomia ja niiden käyttöä varhaiskasvatuksen pedagogiikassa. Kolmannessa teorialuvussa keskitytään osallisuuden ja yhteisöllisyyden toteutumiseen päiväkodissa.

Opinnäytetyö on toiminnallinen, ja se toteutettiin kvalitatiivisella sekä kvantitatiivisella tutkimusotteella. Tutkimusta varten haastateltiin kaikkia päiväkodin varhaiskasvattajia teemahaastattelun muodossa, ja päiväkodin lasten vanhempia Webropol- kyselyn kautta. Haastattelut toteutettiin 23 ja 24.11.2020 ja kysely aikavälillä 1.12.2020 - 13.12.2020. Vastausten ja teorian pohjalta koottiin yhteen opas tukiviittomista, joka selventää varhaiskasvattajille ja vanhemmille tukiviittomien käytön hyödyt sekä niiden käytön tarkoituksen.

Haastatteluiden tuloksista kävi ilmi, että varhaiskasvattajat uskoivat tukiviittomista olevan hyötyä kaikille lapsille. Niiden nähtiin olevan hyödyllisiä kielelliselle kehitykselle sekä tuovan apua lapsen ja aikuisen väliseen kommunikointiin arkisissa tilanteissa. Tukiviittomat nähtiin myös yhtenä mahdollisena välineenä lapsen omien tunteiden ja mielipiteiden ilmaisuun. Webropol-kyselyn tulokset taas ilmensivät, että suurimmalle osalle vanhemmista tukiviittomat olivat tuntemattomia. Vähän yli puolet vanhemmista olisi valmis kuitenkin kokeilemaan tukiviittomia arjessa, kun taas loput eivät kokeneet tarvetta tukiviittomien käytölle. Suurin osa vanhemmista oli myös sitä mieltä, että tukiviittomista voisi olla hyötyä lapselle.

Avainsanat: varhaiskasvatus, tukiviittomat, kielellinen kehitys, osallisuus, yhteisöllisyys

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Author/s: Hilla Hietamäki, Susanna Peltola & Josefiina Pollari

Title of thesis: Support me with signs: a guide to keyword signing for educators and children's parents of day-care TRIO.

Supervisor(s): Virpi Nikkola, lecturer, KM

Year: 2021

Number of pages: 59

Number of appendices: 5

The purpose of this thesis was to study the benefits keyword signing has and how it can be used in early childhood education. In addition, we tried to find out what kind of thoughts educators and parents have about keyword signing. This thesis has been produced in cooperation with the day-care TRIO in Seinäjoki. The first theory part of the thesis introduces children's language development in early childhood and how the problems with language development are supported in early childhood care. The second part defines keyword signing and how it is used in pedagogy. The third part focuses on participation and communality in day care.

This thesis is functional, and it was made using a qualitative and quantitative research method. We theme interviewed all the educators working in day care in person and children's parents through a Webropol- survey. The interviews took place during 23rd and 24th of November in 2020 and the survey was open between December 1st, 2020 and December 13th, 2020. Based on the results and the theory, a guidebook was made about keyword signing, which explains the benefits and purpose of keyword signing to the educators and parents.

According to the results, educators believed that keyword signing would be beneficial to all children. Signing was seen helpful in children's language development and bringing help to the communication between a child and adult in daily situations. Keyword signing was also seen as one possibility to help children with expressing their emotions and opinions. On the other hand, the survey made for parents showed that keyword signing is still quite unknown for most of the parents. Over half of the parents that answered the survey were, nevertheless, ready to try keyword signing in everyday life, while the rest did not see much of a need to use it. Most of the parents still thought that keyword signing would be beneficial to children.

Keywords: early childhood education, keyword signing, language development, participation, communality

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ	4
1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET	8
2.1 Tutkimuksen tausta.....	8
2.2 Aikaisempia tutkimuksia.....	9
3 LAPSEN KIELELLINEN KEHITYS ENNEN KOULUIKÄÄ	12
3.1 Kielellinen kehitys ikävaiheittain.....	12
3.2 Kielellisen kehityksen haasteet	14
3.3 Kielellisen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa	15
4 TUKIVIITTOMAT	17
4.1 Tukiviittomat yleisesti	17
4.2 Tukiviittomat varhaiskasvatuksessa ja pedagogiikassa	18
4.3 Tukiviittomien opettelu lapsen kanssa	19
5 OSALLISTAVA JA YHTEISÖLLINEN VARHAISKASVATUS.....	20
5.1 Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa	20
5.2 Yhteisöllisyys päiväkodissa.....	21
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	22
6.1 Yhteistyökumppani.....	22
6.2 Laadullinen ja määrällinen tutkimus.....	23
6.3 Toiminnallisen opinnäytetyön toteutus Demingin laatuympyrän avulla	24
6.4 Teemahaastattelut ja litterointi	26
6.5 Kysely	27
6.6 Aineiston analyysi	28
6.7 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	29
6.8 Tue Minua Viittoen -oppaan suunnittelu, toteutus ja sisältö	32
7 TUTKIMUSTULOKSET	33
7.1 Varhaiskasvattajien teemahaastattelujen tulokset	33
7.1.1 Kielellinen kehitys ja pedagogiikka	33

7.1.2 Tukiviittomat	35
7.1.3 Osallisuus ja yhteisöllisyys	38
7.2 Vanhemmille suunnatun verkkokyselyn tulokset.....	40
7.3 Oppaaseen ehdotettu sisältö	42
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	45
8.1 Kielellinen kehitys ja tukiviittomat.....	45
8.2 Tukiviittomat pedagogisena välineenä	47
8.3. Osallisuus ja yhteisöllisyys.....	49
9 POHDINTA.....	50
LÄHTEET	54
LIITTEET	60

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöaihetta pohtiessamme lapsen kielen kehityksen teemat kiinnostivat meitä tutkijoina. Ajan kuluessa tutkimusaiheeksi muodostui lapsen kielen kehityksen tukeminen ja siinä erityisesti tukiviittomat. Aiheen valintaan vaikutti myös se, että kaksi tutkijoista suorittaa sosionomi (AMK) -tutkinnon lisäksi varhaiskasvatusopinnot, joten aiheen tulisi liittyä lapsiin tai varhaiskasvatukseen. Yksi tutkija oli käyttänyt aikaisemmissa opinnoissaan tukiviittomia, ja toinen oli tutustunut niihin työharjoitteluissaan. Näin ollen aiheeksi valikoitui tukiviittomat varhaiskasvatuksessa.

Lapsen ensimmäiset elinvuodet ovat keskeisiä rikkaan kielen kehityksen ja hyvien vuorovaikutustaitojen oppimisen kannalta. Sosiaalinen kehitys ja kielen oppiminen nivoutuvat kiinteästi yhteen. Siksi aikuisen tuki lapsen varhaisessa kehitysvaiheessa on tärkeää, jotta lapsi oppii vastavuoroisia kommunikaatio taitoja. Kaikilla lapsilla kieli ei kehity odotusten mukaisesti. Tällöin varhaiskasvattajan on tärkeää tunnistaa kielen kehityksen poikkeamat. (Korpilahti & Pihlaja 2018, 183.) Toisilla kieli kehittyy nopeammin, toisilla hitaammin, ja toisilla kielen kehitys voi jäädä niin sanotulle tietylle asteelle. Tällöin voidaan ottaa käyttöön puhetta tukevat, täydentävät ja korvaavat kommunikointimenetelmät, joita tukiviittomatkin edustavat. (Puhetta tukeva, täydentävä ja korvaava kommunikaatio, 2021.)

Tukiviittomilla voidaan tehostaa kommunikaatioita lapsen kanssa, vaikka tämä ei vielä puhuisi. Ne voidaan ottaa käyttöön jo varhaislapsuudessa. Tukiviittomien käyttö vahvistaa lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Lisäksi niiden käyttö voi edistää lapsen puheen kehitystä. Anne Huttunen, joka on perustanut Käsipuhe-sivuston, kertoo että tukiviittomat eivät korvaa puhetta vaan ne kulkevat aina puheen rinnalla. Hänen mukaansa tukiviittomat tarjoavat mahdollisuuden kommunikointiin lapsen kanssa jo silloin, kun lapsi itse ei pysty vielä ilmaisemaan itseään puheen keinoin. (Vau Foorumi 2020.)

Tällä hetkellä tukiviittomista on vielä varsin vähän tutkittua tietoa. Tämän vuoksi päätimme myös valita tukiviittomat opinnäytetyömme aiheeksi, jotta oppisimme itsekin niistä enemmän. Tekemämme opinnäytetyön tarkoituksena on parantaa tietoisuutta tukiviittomista sekä vähentää niihin liittyvää mahdollista

vammakeskeisyyttä. Mielestämme yksilön kokemus ymmärretyksi tulemisesta on yksi tärkeimmistä asioista. Uskomme, että oman kommunikointitavan löytäminen ehkäisee turhautumisen tunteita sekä auttaa oman mielipiteen ilmaisussa.

Tutkimuksemme haastattelut toteutimme TRIO:n päiväkodissa Hylykalliolla, Etelä-Pohjanmaalla. Päiväkoti TRIO on laajentunut kahteen eri yksikköön opinnäytetyöprosessimme aikana. Haastattelimme kaikkia päiväkodin varhaiskasvattajia, jotka olivat sillä hetkellä Hylykallion yksikössä. Haastattelurunko koottiin neljän eri teeman pohjalta, jotka olivat lapsen kielellinen kehitys, tukiviittomat, osallisuus ja yhteisöllisyys sekä oppaan sisältö. Teemahaastatteluiden tulokset on jaettu samojen teemojen mukaan tulokset osion alle. Lisäksi teimme vanhemmille Webropol-kyselyn. Webropol- kyselyssä selvitimme, mitä ajatuksia tukiviittomat herättävät vanhemmissa ja millaisia asioita vanhemmat haluaisivat oppaan sisältävän.

Toivomme, että opinnäytetyömme avulla yhteistyötahomme päiväkotit TRIO saa lisää tietoa tukiviittomista ja pystyy ottamaan ne helpommin käyttöön päiväkodin arkeen. Tekemämme ”Tue minua viittoen” oppaan avulla toivomme myös lasten vanhempien saavan lisätietoa tukiviittomista ja niiden käyttöön liittyvistä mahdollisuuksista. Mitä enemmän tukiviittomista puhutaan ääneen, sitä arkipäiväisempi asia niistä tulee.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

2.1 Tutkimuksen tausta

Opinnäytetyön tekeminen lähti ensinnäkin itse aiheen keksimisestä. Opinnäytetyömme aiheen valintaan vaikutti se, että kaksi meistä kolmesta tutkijasta suorittaa sosionomitutkinnon (AMK) ohella 60 opintopisteen laajuisia varhaiskasvatuksen opintoja. Tämän vuoksi opinnäytetyön tuli keskittyä varhaiskasvatukseen. Mietimme pitkään, mistä aiheesta haluaisimme opinnäytetyömme tehdä. Sitten löysimme YLE:n verkkoartikkelin, jossa lasten ohjelmalle Pikku Kakkoselle oli myönnetty Aivojen asialla –tunnustuspalkinto. Artikkelissa mainittiin palkintoperusteluiksi työ lapsien kommunikoinnin tukemiseen erilaisin keinoin, niin verkkosivuilla kuin ohjelmassa. Artikkelin haastattelussa Aivoliiton toiminnanjohtaja Tiina Viljanen toteaa, että “Pikku Kakkosen tapa tuoda viittomat ja kuvat osaksi ohjelmia ja verkkosivuja vähentää niihin liittyviä ennakkoluuloja sekä rohkaisee kaikkia lapsia ja aikuisia käyttämään niitä puheen tukena”. (Aivojen asialla, 2018.) Tästä lähti idea tukiviittomiin keskittyvästä opinnäytetyöstä. Halusimme tutkia, mitä hyötyä tukiviittomista on ja miten niitä voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksessa. Lisäksi tavoitteenamme oli selvittää, mitä ajatuksia tukiviittomat varhaiskasvattajissa herättävät. Myöhemmin lisäsimme tähän kohderyhmään myös lasten vanhemmat. Nämä ajatukset muodostivat opinnäytetyömme tutkimuskysymykset:

Mitä hyötyä tukiviittomista on ja miten tukiviittomia voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksessa?

Mitä ajatuksia tukiviittomat varhaiskasvattajissa ja vanhemmissa herättävät?

Ensin tarkoituksenamme oli toteuttaa tutkimus teemahaastatteluiden lisäksi havainnointimenetelmää käyttämällä. Maailmalla vallitsevan koronatilanteen vuoksi havainnointia ei kuitenkaan päästy toteuttamaan alkuperäisen suunnitelman mukaan. Jouduimme tilanteen vuoksi myös vaihtamaan yhteistyökumppaniamme. Löysimme onneksi uudeksi yhteistyökumppaniksemme Seinäjoen alueella sijaitsevan päiväkotitrioon. Tutkimusmenetelmämme taas muuttuivat teemahaastatteluksi sekä kyselyksi. Samalla syntyi idea ”Tue minua viittoen” -oppaasta, jonka tarkoituksena on jakaa varhaiskasvattajille sekä vanhemmille tietoa tukiviittomista.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kertoa tukiviittomien käytön hyödyistä ja tuoda niitä enemmän esille sekä viedä pois vammakeskeisyydestä. Toivomme, että tutkimuksemme vähentää tukiviittomiin liittyviä vääriä käsityksiä, ja innostaa varhaiskasvattajia ja vanhempia ottamaan tukiviittomat rohkeasti kokeiluun. Lisäksi tekemäämme opinnäytetyötä voidaan tulevaisuudessa mahdollisesti käyttää materiaalina tukiviittomien käyttöön liittyvässä kehittämistyössä varhaiskasvatuksessa.

2.2 Aikaisempia tutkimuksia

Tukiviittomista ja kielellisestä kehityksestä on tehty useampiakin opinnäytetöitä, joista useimpien lähtökohtana on ollut tehdä tukiviittomat tutuiksi varhaiskasvatuksen työntekijöille tai kuinka niitä voidaan hyödyntää lasten kehityksen tukemisessa. Tähän olemme keränneet muutamia löytämiämme tutkimuksia aiheeseen liittyen.

Ruotsissa Johansson (1989) ja myöhemmin Suomessa Launonen (1998), toteuttivat tutkimuksia liittyen Downin syndrooma-lasten viittomiin. Pienet Down-vauvat pystyivät kiinnittämään huomionsa kommunikointiin paremmin, kun he seurasivat vanhempiansa viittomista ja rytmileikkejä. Viidenteen ikävuoteen mennessä lapset olivat omaksuneet toimivan puheen viittomien avulla. Tämän jälkeen viittomat ovat jääneet talteen, ja ne on voitu ottaa avuksi tarpeen tullen. Tutkimuksien tuloksena oli, että viittomien käyttö lisäsi puheen kehitystä. Nämä

tutkimukset ovat kumonneet epäilyksiä siitä, että viittomat vähentäisivät tai estäisivät puheen kehitystä (Huuhtanen 2019, 28.)

Mari Kallio ja Moona Mäkitalo (2018) kehittivät opinnäytetyössään Tukiviittomat tutuksi-boksin ja järjestivät opetustilaisuuden, jonka tarkoituksena oli perehdyttää Hyvinkään kaupungin Hakalantalons ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökunta tukiviittomien käyttöön ja opetella yhdessä tukiviittomia, joita voitaisiin hyödyntää päiväkodin arjessa. He kertovat toiminnallisessa kehittämisprojektissään kattavasti varhaiskasvatuksesta, lapsen kielellisestä kehityksestä ja tukimuodoista. Päiväkotien henkilökunnan palautteessa ilmeni tarve samankaltaiselle toiminnalle myös jatkossa.

Hanni Kuljun (2015) kirjoittamassa opinnäytetyössä ”Tukiviittomat lastentarhanopettajan työn tukena: kielenkehittämisen tukeminen päiväkodissa”. Tutkimuksen tarkoituksena on perehdyttää lastentarhanopettajia tukiviittomamenetelmään sekä sen käyttöön kielenkehityksen tukena. Tavoitteena on kehittää varhaiskasvatuksen ammattilaisille videolle viitottua materiaalia sekä ”Viittomin tuettu kielenkehitys” -opas. Opinnäytetyön tarkoituksena on tehdä tukiviittomat tutummaksi sekä lisätä niiden käyttöä suunnitelmallisessa lapsen kielenkehityksen tukemisessä. Tutkimus on toteutettu toiminnallisena tutkimuksena. Kyseinen opinnäytetyö käsittelee samaa aihepiiriä kuin opinnäytetyömme, mutta tutkimuksen toteutus on toteutettu eri tavalla.

Jenni Allénin ja Leena Hagströmin (2013) opinnäytetyössä ”Viittoisinko? :Kartoitus tukiviittomaopetuksen vaikuttavuudesta Turun kaupungin päiväkodeissa” tutkitaan tukiviittomien käyttöönottoa päiväkodeissa sekä niiden näkyvyyttä päiväkodin arjessa. Myös päiväkotien valmiutta tukiviittomia tarvitsevan lapsen vastaanottamiseen selvitettiin. Tutkimus oli kvantitatiivinen kyselytutkimus ja tehtiin Webropol -kyselynä lastentarhanopettajille. Kyselyssä selvitettiin lastentarhanopettajien kokemuksia ja näkemyksiä tukiviittomien käytöstä ja opetuksesta. Tämä tutkimus on samankaltainen meidän tutkimuksemme kanssa, mutta meidän tutkimuksemme tulee olemaan laadullinen ja osittain toiminnallinen. Lisäksi keskitymme enemmän varhaiskasvatustajien kokemukseen tukiviittomien hyödyistä lapselle, joka ei niitä välttämättä tarvitsisi.

Sirkku Hildénin ja Hannele Merikosken (2006) ovat tehneet pro gradu –tutkielman “Se on nyt mun vuoro!: Aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus puhetta tukevan ja korvaavan kommunikoinnin perustana päiväkodin ryhmätuokioissa”. He tarkastelivat tutkimuksessaan, miten varhaiskasvattaja tukee lapsen vuorovaikutustaitoja ja varsinkin silloin, kun lapsi tarvitsisi siihen enemmän tukea. Hildénin ja Merikosken tutkimuksessa tulee ilmi, että myös tukiviittomista, niin kuin monesta muustakin puhetta tukevasta ja korvaavasta kommunikointikeinosta, hyötyvät kaikki lapset. Hildén ja Merikoski tuovat tärkeänä huomiona esille tutkimuksessaan sen, että myöskään liiallinen tukiviittomien käyttö ei häiritse itse vuorovaikutustilanteita.

3 LAPSEN KIELELLINEN KEHITYS ENNEN KOULUIKÄÄ

3.1 Kielellinen kehitys ikävaiheittain

Kieli on tärkeä kommunikoinnin väline. Sitä tarvitaan kaikessa oppimisessa, sillä tietojen hankkiminen ja varastoiminen tapahtuu kielen välityksellä. Kielen oppiminen tai oppimattomuus vaikuttavat lapsen koko kehitykseen. Kielellä on suuri vaikutus ajattelun, tunteiden ilmaisun, sosiaalisen vuorovaikutuksen ja toiminnan ilmaisemiseen. (Paavola 2011, 46.) Lapsen kielellinen oppiminen on yhteydessä puheen kehitykseen (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 31).

Kunnari ja Paavola (2012, 57) kertovat lapsen vuorovaikutuksen ympäristönsä kanssa olevan vahvasti sidoksissa lapsen kielen ja puheen kehitykseen. He jatkavat, että kielelliseen kehitykseen vaikuttavat monet erilaiset asiat. Tällaisia voivat olla esimerkiksi ympäristötekijät. Lapsi tarvitsee kehittyäkseen ympäristöstään kielellisiä virikkeitä sekä sosiaalista vuorovaikutusta. Lapsen ja vanhemman välisellä vuorovaikutuksella on suuri merkitys lapsen kielelliselle kehitykselle. Vuorovaikutussuhdetta aletaan rakentamaan usein jo raskauden aikana. (Kunnari & Paavola 2012, 58.) Kasvattajien keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus hoitajien ja lähiympäristön kanssa kuuluvat varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin. Tällä varhaiskasvattajat rohkaisevat lapsia hyvään vuorovaikutukseen muiden kanssa sekä vaalimaan lasten ystävyysuhteita. Lisäksi varhaiskasvattajat kehittelevät jatkuvasti uusia oppimisympäristöjä, joissa lapset saisivat virikkeitä oppimiseen. (Meirän vasu 2017, 16.)

Vauvan ääntelyaktiivisuuteen vaikuttaa vuorovaikutuksen määrä ja sen laatu. Vauvan kanssa keskusteltaessa keskustelu muuttuu vuorovaikutteiseksi dialogiksi, kun aikuinen antaa keskustelulle tilaa sekä tulkitsee vauvan pienetkin reaktiot osaksi keskustelua. Tällä tavoin vauva saa kokemuksia vuorottelevasta keskustelusta ja havaintojen tekemisestä. Toimiva vastavuoroinen vuorovaikutus vanhemman ja vauvan välillä aktivoi jokellusta ja lisää vauvan aloitteellisuutta kommunikointitilanteissa. (Kunnari & Paavola 2012, 61.) Vauva ilmaisee itseään monin tavoin jo ennen puheen kehittymistä. Kaikki ilmeet ja eleet kertovat pyrkimyksestä päästä vuorovaikutukseen ympäristön kanssa. Kun vauvan

vuorovaikutusyrytyksiin vastataan aktiivisesti, se vahvistaa vauvan vuorovaikutustaitoja ja tekee aikuisen ja vauvan keskustelusta ajan kuluessa dialogisen. (MLL, 2021.)

Lapsen kielellinen kehitys alkaa äidin raskauden viimeisten kuukausien aikana, voidaan jakaa kuuteen eri ikäkauteen. Täytyy kuitenkin muistaa, että jokaisen lapsen kielellinen kehitys on yksilöllistä. Alle vuoden ikäinen lapsi pyrkii kontaktiin toisten kanssa ja käyttää elekieltä ilmaisunsa tukena. (Takala & Sume 2016, 12–13.) Lapsi myös joteltelee monipuolisesti (Korpilahti & Pihlaja 2018, 187–189).

Oman nimensä lapsi tunnistaa noin 1–2-vuotiaana. Hän ymmärtää noin 50 erilaista sanaa ja osa käyttää eleitä ilmaisun tukena. Lapsi oppii ensin sanomaan yksittäisiä sanoja, kuten esimerkiksi “äiti”. (Korpilahti & Pihlaja 2018, 187–189.) Myöhemmin hän oppii parin sanan lauseita. Lapsi myös pystyy tuottamaan keskimäärin 30, mutta hän ymmärtää noin 2000 sanaa. Lisäksi lapsi voi ymmärtää lyhyitä kehotuksia sekä toimia niiden mukaisesti, vaikka ei itse vielä tuottaisi sanoja. (Hakamo 2011, 26–27.)

Useimmilla 2–3-vuotiailla lapsilla on käytössään yksittäisiä sanoja sekä monia lyhyitä lauseita. Puhe saattaa olla takeltelevaa. Merkityksellisten sanojen vaihtelu vaihtelee yksilöllisesti. Kielioppi kehittyy vähitellen. Lapsi voi myös käyttää omatekoisia taivutusmuotoja. 3-vuotiaan lapsen puhe on lähes kokonaan ymmärrettävää. (Hakamo 2011, 26–27.) Puheessa esiintyy kielto-, käsky- ja kysymyslauseita. Lapsi kyselee hänelle uusien sanojen merkitystä sekä osaa puhua jo vuorotellen. (Ahonen ym. 2014, 65.)

Noin 5-vuotias lapsi puhuu ja kyselee paljon. Hän tuntee usein päävärit ja osaa luokitella esineitä. Lapsen puhe alkaa muistuttaa aikuisen puhetta. (Takala & Sume 2016, 14.) 5–6-vuotias lapsi laittaa esineitä suuruusjärjestykseen sekä vertailee ja lajittelee asioita. Esimerkiksi esineiden laskeminen kymmeneen asti alkaa sujua. Lapsen voi olla vaikea ymmärtää abstrakteja kielikuvia, kuten esimerkiksi jokin etenee hitaasti kuin etana. (Ahonen ym. 2014, 65.)

3.2 Kielellisen kehityksen haasteet

Puheen ja kielen kehitys on aina yksilöllistä, vaikka eteneminen tapahtuukin tiettyjen vaiheiden kautta (Merikoski & Pihlaja 2018, 186). Kehityksellinen kielihäiriö (aiemmin kielellinen erityisvaikeus, dysfasia) vaikuttaa lapsen kielen kehitykseen, jolloin se ei kehity samoin kuin tyypillisesti kehittyneillä ikätovereilla (Kehityksellinen kielihäiriö lapsilla ja nuorilla 2020). Lapsen kielellisessä kehityksessä voi esiintyä moniulotteisia kielellisiä haasteita, ja ne voivat vaihdella yksittäisistä äännevirheistä puheen ylläpitämisen kyvyttömyyteen (Ikonen & Ström 2009, 122). Epäselvästä puheesta johtuvat kommunikoinnin vaikeudet ovat tyypillisiä (Kehityksellinen kielihäiriö lapsilla ja nuorilla 2020).

Kehityksellisen kielihäiriön taustatekijät tulee tietää, ja on tärkeää tuntea kielellisen kehityksen erityispiirteitä sekä tukea lapsen kielellisiä taitoja. Kehityksellinen kielihäiriö voi lisätä oppimis-vaikeuksia, tunne -elämän ja käyttäytymisen häiriöitä sekä mielenterveyden ongelmia. (Arkkila, Smolander & Laasonen 2013, 200.) Kehityksellinen kielihäiriö ei tarkoita ongelmia, jotka liittyvät kehitysvammaisuuteen, autismiin tai muuhun oireyhtymään. Se ei siis liity neurologisten, aistitoimintojen, tunne-elämän tai ympäristötekijöiden poikkeavuuksiin. (Ahonen ym. 2014, 73.) Lapset, joilla ilmenee kielen kehityksen haasteita, ovat yleensä terveitä lukuun ottamatta ongelmia, joita heillä on kielen kehityksen kanssa (Kunnari & Paavola 2012, 58).

Puhetapoja on monenlaisia, mikä on mahdollista ja hyväksyttävää. Tämän takia on tärkeää selventää, milloin vaikeus on normaalia ja milloin kyseessä on taas ongelma. (Martin & Miller 2012, 18.) Kehityksellistä kielihäiriötä havainnoidessa on keskeistä huomioida, onko kyseessä häiriö vai viivästyminen. Viivästyminen tarkoittaa, että lapsen kielellinen kehitys kehittyy normaalisti mutta omaa ikäryhmäänsä tavallista hitaammin. Häiriöstä puhutaan, kun lapsen kielen kehitys ei etene odotetulla tavalla. (Speech and Hearing BC 2014.)

3.3 Kielellisen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuslain (L. 540/2018) mukaan lapsen tarvitsema tuen arviointi ja järjestäminen tapahtuvat lapselle luontaisessa kasvuympäristössä yhteistyössä huoltajien kanssa. Tuen järjestämisen pohjana toimii lapsen omat vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet. Järjestämisessä otetaan huomioon myös lapsen perheen näkökulma. (Meirän vasu 2017, 41.)

Lapsella on mahdollisuus saada oikea-aikaista sekä tarkoituksenmukaista tukea kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen (L. 540/2018). Lapsen tukemista jatketaan johdonmukaisesti varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja aina koulun aloittamiseen saakka. Tuen tarpeet jaetaan kolmeen eri tasoluokkaan, yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen (Meirän vasu 2017, 55).

Meirän vasussa (2017, 57) yleisellä tuella tarkoitetaan ennaltaehkäisevää ja oikea-aikaista tukea. Jokainen lapsi on oikeutettu yleiseen tukeen. Tehostetussa tuessa tuki on vahvempaa ja yksilöllisempää. Tuki on säännöllistä, ja sitä arvioidaan säännöllisesti yhdessä monialaisten yhteistyötahojen kanssa. (Oppimisen tukipilarit, 2017.) Erityisen tuen lapsella tukeminen on suunnitelmallista ja ohjattua. Lapsi tarvitsee osallistuakseen ryhmän toimintaan enemmän suunnitelmallisuutta ja tukea. Tuki on monialaista yhteistyötä. (Oppimisen tukipilarit, 2017.)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea ja vahvistaa lapsen kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisen identiteetin kehittymistä. Näitä taitoja tukee monipuolinen kieliympäristö ja vuorovaikutus, jossa lapsi saa innostavaa palautetta kielenkäytöstään ja vuorovaikutustaidoistaan. (Kielten rikas maailma, [viitattu 17.12.2020].) Varhaiskasvatuksen henkilöstön on tärkeää pohtia myös omaa vuorovaikutustaan lapsen kielellisen kehityksen tukemisessa. Kielen ja puheen kehityksen vaikeuksia omaavat lapset eivät tarvitse työntekijän jatkuvaa puhetulvaa. Puheen tulisi olla selkeää ja selvästi rytmitettyä, jotta lapsi saa puheesta selvää. Vähemmän on enemmän näiden lasten kohdalla. Toistaminen on oppimisen kannalta tärkeää, mutta sen tulisi kuitenkin olla mielenkiintoista ja lapsesta lähtöisin tai häntä kiinnostavaa. (Merikoski & Pihlaja 2018, 204.)

Käsitys siitä, onko lapsen kielellinen kehitys tietyssä ikävaiheessa poikkeavaa vai vain hidasta, ei ole yksiselitteinen. On tärkeää tiedostaa, millaista on niin sanottu normaali kielellinen kehitys, jotta sitä voidaan verrata kielellisen kehityksen haasteisiin. (Ahonen ym. 2014, 76.) Korpilahti ja Pihlaja (2018, 186–187) mainitsevat huolen herätessä lapsen kielellisestä kehityksestä, on hyvä varmistaa, kuinka lapsen kielellistä kehitystä voidaan tukea sekä ottaa huomioon kieliympäristön vaikutus kielen kehitykseen. Lisäksi he jatkavat, että lapsen vanhemmat ja varhaiskasvatuksen työntekijät voivat kertoa tekemistään havainnoista lapsen kielellisessä kehityksessä ja näin ollen mahdollistaa parhaan mahdollisen tuen ja avun.

4 TUKIVIITTOMAT

4.1 Tukiviittomat yleisesti

Tukiviittomat kuuluvat tukimenetelmiin. Muita tukimenetelmiä ovat muun muassa kuvat, bliss-kieli, piirtäminen sekä viestintäohjelmat. (Merikoski & Pihlaja 2018, 202.) Tukiviittomilla tarkoitetaan viittomakielestä irrotettuja yksittäisiä sanoja (Käsi puhe 2017). Viittomamerkkien avulla tuetaan samanaikaista puhumista ja puheen tapailua. Viittomia käytettäessä on tärkeää muistaa aina puhua samalla. (Huuhtanen 2019, 28.) Viittomien käyttö tapahtuu aina puhutun kielen mukaisessa järjestyksessä, sillä tukiviittomien on tarkoitus edistää puheen kehitystä (Käsi puhe 2017).

Tukiviittomat selkeyttävät ja hidastavat aikuisen puhetta antaen lapselle aikaa työstää sanottavaa, mikä helpottaa asian ymmärtämistä (Tulonen & Salonen 2011, 4). Viittomilla on tarkoitus korostaa viestin keskeisiä sanoja, eli niin sanottuja avainsanoja. Tämän vuoksi tukiviittomista onkin käytetty aikaisemmin käsitteitä avainviittomat, selkoviittomat, ja puhetta vahvistavat viittomat. (Tukiviittomat kommunikoinnissa, [viitattu 14.12.2020].)

Viittomia voidaan käyttää selkeyttämään myös lapsen kommunikointia (Tukiviittomat arjen tukena, [viitattu: 9.10.2019]). Tärkeintä on, että viittomia ei varta vasten opetella, vaan ne tulevat luonnollisesti arjessa osaksi lapsen viestintää (Tukiviittomat, [viitattu 7.3.2020]). Viittomia käytetään television lasten ohjelmissa, esimerkiksi Pikku Kakkosessa, josta ne luonnollisesti tulevat osaksi lapsen elämää (Merikoski & Pihlaja 2018, 206).

Tukiviittomat soveltuvat varhaiseksi kommunikaatiokeinoksi eriaistisissa puheen ja kielenkehityksen häiriöissä (Tukiviittomat kommunikoinnissa, [viitattu 14.12.2020]). Tukiviittomia käytetään yleensä, jos kielen kehitys on hidasta tai jos puheen tuottamisessa, ymmärtämisessä tai kuulemisessa on vaikeuksia. Viittomat tukevat kielen kehitystä, laajentavat sanavarastoa, sekä vähentävät turhautumista ja painetta puheen tuottamiseen. Myös kognitiiviset taidot kehittyvät nopeammin, kun

uusina asioita opitaan yhdessä muiden kanssa tukiviittomien avulla. (Joensuun seudun viittomaopetus, [viitattu 7.3.2020].)

4.2 Tukiviittomat varhaiskasvatuksessa ja pedagogiikassa

Viittomat antavat onnistumisen kokemuksia, mikä lisää yksilön itseluottamusta (Joensuun seudun viittomaopetus, [viitattu 7.3.2020]). Mitä aiemmin haasteet havaitaan, sitä paremmin lasta pystytään tukemaan. Ennaltaehkäisy on avainasemassa tässäkin asiassa. Lapsen puheen kehityksen kannalta olisi tärkeää, että kaikki lapsen elämässä vaikuttavat aikuiset käyttäisivät aktiivisesti tukiviittomia. Aikuisia voivat olla esimerkiksi lasten vanhemmat, varhaiskasvatuksen henkilökunta ja terapeutti. (Huuhtanen 2011, 28.) Meirän vasussa (2017, 42) todetaan, että lapsen ympärillä oleva kasvatushenkilöstö toimii lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukena. Vasussa myös mainitaan, että huoltajien kanssa keskustellaan heti yhdessä, jos lapsella ilmenee haasteita kehityksen tai oppimisen puolella.

Tukiviittomia voidaan opettaa jo alle puolivuotiaalle lapselle, joka alkaa ottaa selkeää katsekontaktia (Käsipuhe 2017). Lapsi yleensä ymmärtää viittomia paljon ennen kuin alkaa itse viittoja. Noin 8–9 kuukauden ikäinen lapsi osoittaa halua kommunikoida muiden kanssa. Tällöin tukiviittomia voidaan ottaa mukaan arkisiin tilanteisiin. Seuraamalla aikuisen esimerkkiä ja ymmärtämällä käsien liikkeen ja puhutun sanan yhteyden, lapsi oppii viittomaan takaisin. (Tukiviittomia opitaan kieltä käyttämällä, [viitattu: 16.12.2020].)

Viittomien käyttö lisää keskittymistä puhuttuun sanaan ja näin ollen voi helpottaa lapsen puheen aloittamista. Viittomat monipuolistavat sanavarastoa sekä tukevat suomen kieliopin oppimista. (Käsipuhe 2017.) Myös lapsen yleinen motoriikka kehittyy viittoessa, kun hän keskittyy tahdonalaiseseen liikkeeseen (Tukiviittomat kommunikoinnissa, [viitattu: 12.12.2020]). Huuhtasen (2011, 28) mukaan viittomat eivät hidasta lapsen kielellistä kehitystä, ja ne jäävät hiljalleen pois käytöstä lapsen oppiessa puhumaan.

4.3 Tukiviittomien opettelu lapsen kanssa

Viittomien oppiminen alkaa samalla tavalla kuin minkä tahansa muun asian opettelu eli matkimisen ja omaksumisen kautta. Kun lapsi alkaa oppimaan tukiviittomia, ovat lapsen lähimmäiset eli päivittäisessä vuorovaikutuksessa olevat ihmiset tärkeässä asemassa tukiviittomien omaksumisessa. (Viittomien oppimisen vaiheet 2019.) On hyvä muistaa, että tukiviittomien käyttöönotto lähtee lapsen ympäristöstä ja siihen kuuluvista aikuisista. Kun lapsi huomaa aikuisen käyttävän tukiviittomia, oppii hän matkimalla käyttämään ja hyödyntämään niitä myös itse. (Launonen 2015.)

Lapsen on helpointa opetella viittomia arkisissa tilanteissa ja mukavan yhdessäolon merkeissä, kuten esimerkiksi laulujen ja leikkien ohella. Näin viittomat tulevat luonnolliseksi osaksi lapsen arkea. Viittomia käytettäessä on hyvä muistaa myös ilmehtiä ja elehtiä. (Viittomat kommunikoinnissa 2017, 4.) Leikitellessään lapsi tottuu käsien käyttöön vuorovaikutuksellisesti, mikä on hyödyllistä tukiviittomia omaksuvalle lapselle. Leikeissä onkin hyvä suunnata lapsen huomiota käsien käyttöön. Tämä tekee lapsen tietoiseksi sekä omasta äänenkäytöstään että vuoron odottamisesta. (Launonen 2015.)

Tukiviittomien opettelussa kaikista tärkeintä on kuitenkin positiivinen ilmapiiri sekä viittomien säännöllinen käyttäminen. Viittomien käyttöönotto voi tuntua aluksi hankalalta lapsen läheisille aikuisille. Lapsikaan ei välttämättä ole heti alussa innokas viittoja, mutta tämän vuoksi viittomien käyttöä ei kuitenkaan kannata lopettaa. Viittomat toimivat kuitenkin todennäköisesti lapselle puheen ymmärtämisen tukena ja lapsi itse ymmärtää viittomia. (Ketonen ym. 2014, 184–185.) Jos aikuisella ei ole motivaatiota pitää tukiviittomien käyttöä yllä, saa lapsi myös yhä vähemmän mallia viittomien käyttöön. (Launonen 2015.)

5 OSALLISTAVA JA YHTEISÖLLINEN VARHAISKASVATUS

5.1 Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on “antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa.” (L 540/2018). Lapsella on oikeus olla osallisena ja tulla kuulluksi hänen elämäänsä vaikuttavissa asioissa (L 60/1991).

Varhaiskasvatuksen tulee tukea lapsen vaikuttamisen ja osallistumisen taitoja, ja myöskin rohkaista lasta oma-aloitteisuuteen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018). Leinonen, Venninen ja Ojala (2011, 83–84) kertovat, miten kasvattajat ja lapset muokkaavat yhdessä päiväkodin toimintatapoja. He jatkavat, että yhteenkuuluvuuden tunne on lapselle tärkeää, ja siksi lapset haluavat olla osallisena sellaisissakin toiminnoissa, jotka kasvattaja on ehkä aluksi ajatellut yksilö suoritteisiksi. Kasvatustieteiden tohtori Leena Turja (Talentia 2017) kertoo, että osallisuudessa tulee pyrkiä yhdenvertaisuuteen. Hänen mukaansa olennaista on löytää jokaiselle lapselle oma tapansa tulla kuulluksi ja tulla mukaan jo johonkin valmiiseen puuhaan: “Vapaaehtoisuus on osallisuuden perusta, ja siinä tulee ottaa huomioon lapsen ikä ja kehitystaso.”.

Varhaiskasvatuksessa erilaiset hoitotilanteet ovat samanaikaisesti myös kasvatus- ja opetustilanteita, joissa osallisuus ja vuorovaikutus ovat aina vahvasti läsnä. Lapsen ja kasvattajan välisissä vuorovaikutustilanteissa aikuinen luo osallisuuden tunteen lapselle varhaiskasvatuksessa tapahtuvissa perustoiminnoissa. (Holmström & Kittelä 2017, 12.) Jopa pienimmät ja yksinkertaisimmat keskustelut ovat osa suurta kommunikaation kokonaisuutta (Trenholm 2018, 3). Wittin (2016, 602) mukaan on tärkeää tiedostaa, että kommunikaatio ei koostu pelkästään sanoista. Hänen mukaansa se koostuu puhumisesta ja kuuntelemisesta, sekä katseista ja eleistä, jotka ovat keskeisiä tekijöitä toisten kanssa kommunikoidessa.

5.2 Yhteisöllisyys päiväkodissa

Ennen kuin voimme määritellä yhteisöllisyyden käsitettä, tulee meidän määritellä, mitä tarkoitetaan yhteisöllä. Yhteisöllä tarkoitetaan esimerkiksi jonkin alueen tai asian ympärille koostuvaa ryhmää. Yhteisön jäseniä usein yhdistää jokin yhteinen tehtävä tai päämäärä. (Yhteisöllisyys, [viitattu 8.12.2020].) Erilaisia yhteisöjä voivat olla esimerkiksi tietyn päiväkodin lapset tai tietyllä paikkakunnalla asuvat ihmiset. Yhteisöllisyys perustuu yksilön kokemaan tunteeseen kuulumisesta johonkin yhteisöön sekä yhteisön merkityksestä yksilön elämään. (Koivula 2013, 20.) Yhteisön jäseniä tulee kohdella yhdenvertaisesti, riippumatta yksilöön liittyvistä muista tekijöistä (Varhaiskasvatussuunnitelma 2018).

Lapsen elinpiiri laajenee kodista päiväkotiin, varhaiskasvatuksen alkaessa kodin ulkopuolella. Kotona opittujen toimintamallien ja arvojen lisäksi lapsi kohtaa päiväkodin arjessa toisenlaisia toimintatapoja, joiden mukaan ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävänä onkin kehittää ja harjoittaa lapsen valmiuksia toimia monimuotoisessa lähiyhteisössä. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2018.) Päiväkoti mahdollistaa lapsen oman identiteetin rakentamisen, sekä vertaissuhteiden ja aikuisiin muodostuvan suhteen luomisen (Koivula 2010, 26).

Koivula (2013, 19) mainitsee lapsiryhmän yhteisöllisyydellä olevan merkittävä merkitys ryhmään kuulumisen tunteeseen, ystävyys-suhteisiin, laadukkaisiin vuorovaikutussuhteiden sekä yhteisöllisyyden taitojen kehittymiselle. Lapset jakavat keskenään keskimäärin samanlaisen tieto- ja kokemustason vertaistensa välisessä vuorovaikutustilanteessa. He säätelevät toistensa toimintaa, keksivät ratkaisuja eteen tuleviin tilanteisiin, sekä jakavat tietoja ja taitoja keskenään. (Koivula 2010, 28.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Yhteistyökumppani

Yhteistyökumppaninamme toimii Seinäjoen Hyllykalliolla sijaitseva yksityinen päiväkotitrio. Päiväkodissa on kolme lapsiryhmää, kaksi ryhmää 1–4-vuotiaille ja yksi ryhmä 5–6-vuotiaille, joten kyseessä on pieni päiväkotitrio. TRIO:n päiväkotitrio tarjoaa varhaiskasvatusta maanantaista perjantaihin. Heidän toimintansa pohjana toimii sekä valtakunnallinen että Seinäjoen Meirän VASU - varhaiskasvatussuunnitelma. Pienet ryhmäkoot mahdollistavat lasten yksiköllisten tarpeiden huomioon ottamisen. Päiväkodissa toimii monipuolinen ja osaava henkilökunta, joka takaa lapselle turvallisen, vakaan ja oppivan ympäristön kasvaa ja kehittyä. Päiväkotitrio on laajentunut kahteen eri yksikköön opinnäytetyöprosessimme aikana. Tässä tutkimuksessa teimme yhteistyötä Hyllykalliolla sijaitsevan yksikön kanssa.

TRIO:n varhaiskasvattajat käyttävät arjessaan kuvia ja käytöksen liikennevaloja kommunikaation tukena. Kuvakommunikaatiolla tarkoitetaan kuvasymboleja, joita voidaan käyttää puheen ja sanattoman viestinnän rinnalla. Kuvilla voidaan havainnollistaa sisältöä, jonka ymmärtäminen puhutussa ja/tai kirjoitetussa muodossa on haastavaa. (Kuvat kommunikoinnissa 2020) Käytöksen liikennevalojen värit ovat vihreä, keltainen ja punainen. Jokaisella värillä on oma tarkoituksensa, esimerkiksi vihreä tarkoittaa kiitosta, keltainen pysähtymistä ja mietintähetkeä ja punainen tilanteen selvittämistä. Liikennevalojen avulla voidaan antaa lapsille helposti ja nopeasti palautetta käytöksestä. Konkreettinen kiitos lapsen oikeasta toiminnasta motivoi lasta. Visuaalinen viesti myös tukee palautetta, ja sen avulla vältetään jatkuvalta negatiiviselta kieltämiseltä. (Lehtisare, [viitattu 17.12.2020].)

Keskustellessamme opinnäytetyömme aiheesta saimme tietää TRIO:n jo pohtineen aiemmin tukiviittomien käytön lisäämistä päiväkodin arkeen. TRIO:ssa ei tällä hetkellä ole erityisen tuen tarpeita vaativia lapsia. Varhaiskasvattajat kuitenkin kokevat, että tukiviittomista voisi olla hyötyä kaikille lapsille, erityisesti pienille lapsille, jotka eivät osaa vielä puhua.

6.2 Laadullinen ja määrällinen tutkimus

Tutkimuksessamme on käytetty sekä laadullisen eli kvalitatiivisen, että määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmiä. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuutta ja merkitystä kokonaisuudessaan (Koppa 2015). Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää aihetta tai asiaa syvällisemmin tietystä näkökulmasta (SurveyMonkey, [viitattu 09.04.2021]). Valitsimme opinnäytetyöhömmme laadullisen tutkimusmenetelmän, koska halusimme saada syvällistä ja kokemuspohjaista tietoa siitä, mitä varhaiskasvattajat ja vanhemmat tukiviittomista ajattelevat. Tutkimuksemme sisältää kuitenkin myös kvantitatiivisia eli määrällisiä tutkimusmenetelmiä. Määrällisen tutkimuksen menetelmät antavat numeraalisesti mitattavaa tilastotietoa. Tilastojen avulla halutaan täsmentää tai perustella valittua aihetta tai siihen liittyvä ilmiötä. (Vilka & Airaksinen 2003, 58.)

Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen menetelmien välille on vaikeaa vetää selvää rajaa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 191). Laadullisia ja määrällisiä tutkimusmenetelmiä voidaan kuitenkin käyttää samassa tutkimuksessa. Molemmilla tutkimusmenetelmillä voidaan kuvailla eri tavoin samaa tutkimuskohdetta. (Koppa 2015.) Varhaiskasvattajien kokemuksia ja ajatuksia selvitimme teemahaastattelulla, joka mielletään yhdeksi laadullisen tutkimuksen menetelmäksi. Vanhemmille suunnattu sähköinen verkkokysely on taas yksi määrällisen tutkimuksen menetelmä. Kyselyssä esiintyvät suljetut monivalintakysymykset liittyvät määrälliseen tutkimusmenetelmään, sillä ne ovat valmiiksi määritellyjä vastausvaihtoehtoja. Käytimme kyselyssä ennalta määritettyjen vastausvaihtoehtojen lisäksi kuitenkin myös avoimia kysymyksiä, jotka taas vuorostaan liittyvät vahvasti laadulliseen tutkimukseen. Vilpaksen ([viitattu 14.04.2021]) mukaan laadullisessa menetelmässä ei tehdä kysymyksiä, joissa vastaajalla on olemassa vain tietyt vastausvaihtoehdot, vaan vastaaja saa kertoa vastauksensa vapaasti jäsenellen.

6.3 Toiminnallisen opinnäytetyön toteutus Demingin laatuympyrän avulla

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on tuoda käytännön työelämään toiminnan ohjeita tai opastusta. Toiminnallisella opinnäytetyöllä voidaan myös järjestää toimintaa tai järjeistää sitä. Toiminnallinen opinnäytetyö pitää sisällään kaksi prosessia, kun myös opinnäytetyön tuotos sisältää tekstiä. Ensin kirjoitetaan kirjallisuuteen pohjautuva teksti ja sen jälkeen opinnäytetyöraportti. Toiminnallisen opinnäytetyön tekstiä sisältävä tuotos voi olla esimerkiksi toimintatuokio tai opas, kuten meillä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9, 129.) Oppaan tietopohjana toimii kirjoittamamme teoriapohja lapsen kielellisestä kehityksestä, tukiviittomista sekä lapsen osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä. Peilasimme tutkimusmenetelmillä saamiamme tuloksia kirjoittamaamme teoriapohjaan ja rakensimme niiden avulla oppaan sisällön.

Opasta suunniteltaessa tulee ottaa huomioon tuotoksen käyttötarkoitus ja luonne. Tärkeää on myös huomioida kohderyhmä sekä heidän tietämyksensä aiheesta. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9, 129.) Opinnäytetyömme konkreettisena tuotoksena toteutuu tukiviittomiin liittyvä opas. Oppaan nimi on ”Tue minua viittoen” ja se on suunnattu yhteistyökumppanillemme päiväkotitRIO:n varhaiskasvattajille sekä lasten vanhemmille. Tue minua viittoen opas sisältää tietoiskuja tukiviittomista sekä vinkkejä millaisissa tilanteissa tukiviittomia voidaan käyttää.

Toteutimme toiminnallisen opinnäytetyömme Demingin laatuympyrän avulla. Demingin laatuympyrää kutsutaan toiselta nimeltään PDCA-menetelmäksi eli plan, do, check ja act (kuvio 1). Suomennettuna vaiheet tarkoittavat suunnittele, toteuta, arvioi ja kehitä. Tätä voidaan toteuttaa aina uudelleen ja uudelleen. Demingin laatuympyrällä voidaan tehdä jatkuvaa kehittämistyötä. (Hokkanen & Strömberg 2006, 80–81.)

Kuvio 1. Peltola, S. 2020. Demingin laatuympyrä.

PLAN-vaiheessa eli suunnitteluvaiheessa otimme yhteyttä yhteistyökumppaniimme. Kävimme yhteistyökumppanin kanssa keskustelemassa opinnäytetyöstämme, jotta molemmilla olisi sama käsitys siitä, mitä ollaan tekemässä. Hoidimme samalla myös opinnäytetyötä koskevat lupa-asiat kuntoon. Tämän jälkeen suunnittelimme sähköisen Webropol-kyselylomakkeen ja teemahaastattelussa esitettävät kysymykset teemoittain. Sovimme teemahaastatteluiden toteutuksen ajankohdan.

DO-vaiheessa eli toteuttamisvaiheessa lähetimme valmiin Webropol-kyselyn yhteistyökumppanillemme, joka laittoi kyselyn eteenpäin päiväkodin lasten vanhemmille. Kysely oli auki kaksi viikkoa. Toteutimme myös teemahaastattelut päiväkodin työntekijöille. Tulokset saatuamme, pohdimme ja teimme johtopäätökset siitä, mitä vastauksissa nousseista asioista oppaaseen on hyvä laittaa. Teorian ja vastauksien pohjalta teimme Tue minua viittoen- oppaan.

CHECK JA ACT-vaiheissa eli arviointi ja kehitysvaiheissa veimme valmiin oppaan yhteistyökumppanillemme arvioitavaksi ja hyväksyttäväksi. Tarkoituksena oli kerätä palautetta lasten vanhemmilta, mutta aikataulusyistä se ei ollut mahdollista. Opasta olisi voitu myös näyttää yhteistyötaholle aikaisemmin, jotta he olisivat ehtineet paremmin perehtyä siihen. Näin opasta olisi voitu kehittää vielä paremmin eteenpäin. Yhteistyötahomme hyväksyi oppaan käyttöönotettavaksi ja opas lähetettiin sähköisenä versiona päiväkodille.

6.4 Teemahaastattelut ja litterointi

Teemahaastattelussa ei ole tarkkoja haastattelukysymyksiä, vaan haastattelussa käsitellään keskeiset teemat (Hyvärinen 2017, 21). Päädyimme teemahaastatteluun, koska se oli opinnäytetyön sisällön kannalta parhain vaihtoehto. Koimme saavamme keskeisten teemojen avulla paremmat ja pohtivammat vastaukset, kuin esimerkiksi kyselyhaastattelun avulla. Teemahaastattelussa kysymyksiä voidaan tarkentaa ja syventää haastateltavan vastauksiin perustuen (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 88).

Tutkimuskysymysten avulla pohdimme, mihin haluamme saada vastauksen ja suunnittelimme niiden ja teorian pohjalta teemahaastattelun rakenteen. Tarkoituksena oli tutkia tukiviittomien hyötyjä varhaiskasvatuksessa, sekä mitä ajatuksia tukiviittomat varhaiskasvattajissa herättävät. Kaikki suunnitellut kysymykset olivat avoimia. Lähetimme haastateltaville keskeiset teemat etukäteen, mutta emme suunniteltuja kysymyksiä. Tällöin heillä oli aikaa tutustua ja pohtia teemoja, mutta eivät voineet miettiä valmiita vastauksia.

Haastattelut tehtiin päiväkodin tiloissa. Toteutimme haastattelut kahtena eri päivänä 23 ja 24.11.2020. Haastattelimme yhteensä viittä varhaiskasvattajaa, joista osa oli varhaiskasvatuksen opettajia ja osa hoitajia. Ensimmäisenä päivänä pidimme kaksi haastattelua ja toisena päivänä loput kolme. Saavuimme ajoissa paikalle ja sovimme, kuka tulee haastateltavaksi ja missä haastattelu tapahtuu. Päiväkoti tarjosi rauhallisen huoneen haastattelun tekemiseen. Haastattelut kestivät noin 20–30 minuuttia. Nauhoitimme haastattelut kahdelle koulusta lainatulle nauhurille. Haastattelutilanteessa oli kaksi tutkijaa ja yksi haastateltava.

Litterointi tarkoittaa haastatteluiden kirjoittamista puhtaaksi. Litteroinnin tarkkuus määrittyy tutkimuskysymysten ja analyysitavan mukaan. Esimerkiksi, jos huomio kiinnitetään puheen sisältöön eikä tapaan, jolla puhetta tuotetaan, ei huokauksia, taukoja yms. ole tarpeen merkitä. (Ruusuvuori & Nikander 2017, 427.) Saimme tehtyä kaikki haastattelut kahdessa päivässä ja litterointiin varasimme aikaa viikon. Aineistossamme huomion kohteena oli puheen sisältö, jolloin emme merkinneet huokauksia ja taukoja. Litteroimme haastattelut Word-pohjalle sanasta sanaan.

6.5 Kysely

Verkossa toteutettavassa kyselyssä on omat rajoitteensa, mutta vastausten kerääminen ja analysointi on toisaalta helpompaa, nopeampaa sekä edullisempaa (Miettinen & Vehkalahti 2013, 84). Kyselyä rajoittaviin tekijöihin kuuluu muun muassa kenelle kysely on suunnattu, kuinka kauan kyselyyn vastaaminen on mahdollista sekä kuinka suurelle joukolle kysely on suunnattu (Kyselyaineiston dokumentointi ja raportointi, 2010). Verkkokysely auttaa vastausten pitämisen anonyymina, sillä vastauksissa ei näy kenenkään henkilötietoja. Kyselyyn on verkossa helppo vastata. Toisaalta tämä tarkoittaa myös sitä, että se on helppo jättää huomioimatta. Kysymykset voidaan ymmärtää myös väärin, sillä jokainen tulkitsee asioita omalla tavallaan. (Kananen 2015, 202, 207–208.)

Suunnittelimme kyselyn päiväkodin vanhempia varten. Rakensimme ensin kyselyrunгон Word-ohjelmalla ja loimme sen pohjalta Webropol-kyselyn (liite 4). Yritimme kiinnittää huomiota kyselyn luomisessa sen selkeyteen ja järkevään etenemiseen. Pyrimme pitämään kysymykset mahdollisimman lyhyinä. Kysely sisälsi sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Kysely sisälsi yhteensä 7 kysymystä alakysymyksineen. Pyrimme selvittämään vanhempien suhtautumista tukiviittomiin, ja sitä, mitä tietoa ja kokemuksia vanhemmilla on niiden käytöstä. Lisäksi kysyimme, mitä heidän mielestään tekemämme ”Tue minua viittoen” - oppaan olisi hyvä sisältää.

Kyselyyn vastanneita vanhempia oli yhteensä 21. Kyselyn kaikki kysymykset oli muokattu pakollisiksi, eli niihin oli vastattava, jotta kyselyssä pääsi eteenpäin. Näin ollen kaikkien kysymyksien vastausprosentti oli 100 %. Kyselyssä oli kuitenkin tapahtunut virhe, jonka huomasimme vasta vastauksia analysoidessamme. Virheen vuoksi osa kyselyyn vastanneista vanhemmista ei voinut vastata kysymykseen 3, jos he eivät olleet valinneet aikaisempaan kysymykseen 2 vastausvaihtoehtoa ”kyllä”. Näin ollen vain kuusi henkilöä eli 29 % vastaajista pääsi vastaamaan kolmanteen kysymykseen mahdollisesta 21 vastanneesta.

Kyselyn toimivuutta ja kysymysten ymmärrettävyyttä testattiin ensin yhden tutkijan lähipiiriin kuuluvalla perheellisellä henkilöllä. Tämän jälkeen resetoimme kyselyn ja

päiväkoti jakoi kyselyymme johtavan linkin sekä kirjoittamamme saatesanat vanhemmille WhatsAppin kautta. Kysely oli avoinna aikavälillä 1.12.2020 - 13.12.2020. Vastausajan päätyttyä siirsimme kyselyn tulokset ensin Excel taulukkoon, jonka avulla tuloksia oli helpompi jäsentää ja käydä läpi. Pyysimme myös päiväkotia lähettämään vanhemmille muistutuksen viikko ennen kyselyn sulkeutumista. Vastauksia saimme vanhemmilta yhteensä 21. Heistä yli 70 % kertoi perheessään olevan yksi päiväkotikäinen lapsi, ja loput vastaajista eli 28 % kertoi perheessä olevan kaksi päiväkotikäistä lasta. Yksikään vastaajista ei vastannut perheessä olevan kolmea tai useampaa lasta.

6.6 Aineiston analyysi

Laadullinen sisällönanalyysi perustuu jo olemassa olevaan teoriatietoon. Siinä keskitytään siihen mistä aineisto kertoo, ei niinkään ilmaisulliseen tai kielelliseen muotoon. (Vuori, [viitattu 14.4.2021].) Sisällönanalyysissä aineistoa eritellään ja etsitään tekstin yhteneväisyyksiä, tiivistetään ja huomioidaan poikkeukset. Tutkittavasta kohteesta pyritään saamaan tiivistetty kuvaus, jonka avulla luodaan tutkimusaineistosta yhtenevä iso kokonaisuus. Tutkimustulokset linkitetään isompaan kokonaisuuteen sekä muihin aihetta koskeviin tutkimustuloksiin. Aineistoa pyritään kuvaamaan sanallisesti sisällönanalyysiin, johon kuuluu myös sisällön erittely. Ennen sitä aineisto pilkotaan pienempiin paloihin, käsitteellistetään ja kartoitetaan uuteen järjestykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018,105–116.) Tätä toimintatapaa on myös käytetty tässä tutkimuksessa ja sen sisällönanalyysissä.

Sisällönanalyysi jaetaan kolmeen erilaiseen vaiheeseen, pelkistäminen ja tiivistäminen, ryhmittely ja teoreettiset käsitteet. Prosessin alussa aineisto pyritään pelkistämään ja tiivistämään. Sen jälkeen tiivistetty teksti lajitellaan siitä löytyvien yhteneväisyyksien ja eroavaisuuksien mukaan. Viimeisessä vaiheessa aineisto selkeytetään teoreettisten käsitteiden avulla. Lopuksi aineiston oleellisin tieto erotellaan aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–123.)

Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä teoria ja aineisto vuorottain ohjaavat tutkijan ajattelua. Analyysit nousevat usein aineistosta, mutta teoria ohjaa ja ryhmittelee sen kulkua. Analyysi voidaan tehdä aineistolähtöisesti, mutta lopulta aineisto sidotaan

teoriaan tehtyjen havaintojen perusteella. Tavoitteena on saada teoreettisesta viitekehystä ideoita ajatteluun ja aineiston tulkintaan. (Spoken 2018.) Myös tässä opinnäytetyössä on käytetty teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Tutkimuksessa on tutkittu varhaiskasvattajien ja vanhempien ajatuksia tukiviittomista. Tämän takia tutkimuksesta saadut tulokset ovat koko opinnäytetyön ydin, mutta teoriaa kulkee samalla mukana ja ryhmittelee tuloksia.

Tekstin käsittelyn apuna voidaan käyttää väreillä koodaamista. Värikoodauksella tarkoitetaan käytännössä värillisten fonttien käyttämistä haluttujen tekstikohteiden merkitsemiseen tai eri väreillä maalaamiseen koodien tunnistamiseksi. Värikoodauksessa voidaan käyttää myös erilaisia merkkejä. Värikoodauksen haasteena on, ettei koodien merkitystä välttämättä muista tai koodeja voi olla hankala erottaa toisistaan. Tärkeintä värikoodauksessa on, että valitsee itselleen sellaiset koodimerkit, joista itse tunnistaa käsiteltävän asian. (Värien käyttö koodauksessa, [viitattu 15.4.2021].)

Varhaiskasvattajille toteuttamassamme haastattelussa oli neljä teemaa, lapsen kielellinen kehitys, tukiviittomat, osallisuus ja yhteisöllisyys sekä oppaaseen toivottu sisältö. Käytimme värikoodausta erottelemaan saamistamme vastauksista nämä teemat, jotta tutkimustuloksia olisi helpompi tarkastella. Valitsimme korostusväreiksi keltaisen (lapsen kielellinen kehitys), vihreän (tukiviittomat), sinisen (osallisuus ja yhteisöllisyys) ja violetin (oppaaseen toivottu sisältö). Käydessämme läpi vanhemmilta saamiamme kyselyn vastauksia, käytimme samoja värikoodeja kuin varhaiskasvattajien haastatteluissa. Valitsimme värikoodaukseen selkeästi toisistaan erottuvat värit. Värit olivat sellaisia, että tekstin lukeminen värin läpi oli helppoa.

6.7 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksessa yksi tärkeimmistä asioista on eettisyys ja luotettavuus. Hyvän tutkimuksen avain on eettinen sitoutuneisuus. Laadullisen tutkimuksen tekeminen ei aina kata hyvää laatua tutkimuksessa, vaan siihen vaikuttaa myös

tutkimussuunnitelma, valittu tutkimusasetelma sekä raportoinnin toteuttaminen. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 122.) Myös Kananen (2015, 124) lisää, että tutkimustuloksista saadut tiedot tulee olla totuudenmukaisia ja luotettavia.

Arvioivalla ja kriittisellä työotteella voidaan parantaa tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä. Tutkimusta tehdessä on tärkeää muistaa reflektoida jatkuvasti. Reflektioilla tarkoitetaan kriittistä oman toiminnan tarkastelua. On tärkeää pohtia, miksi tutkimus toteutettiin niin kuin toteutettiin, missä onnistuttiin ja mitä olisi voitu tehdä toisin. Myös tutkimuksen lähtökohdat, eteneminen ja lopputuloksen arviointi on tärkeää ottaa huomioon. (Tutkimuksen arviointi, [viitattu 18.1.2021].)

Tutkimuksen tiedon luotettavuus sekä tiedon tarkistettavuus voidaan jakaa kolmeen eri osaan; aineiston keruuseen, käsittelyyn ja arviointiin. On tärkeää kunnioittaa haastateltujen ihmisarvoa sekä itsemääräämisoikeutta ja näin ollen välttää tutkimuksesta mahdollisesti aiheutuvia vahinkoja haastatetuille. Yleisimpiä tutkimuseettisiä väärinkäytöksiä ovat tutkimustulosten plagiointi ja väärentäminen. Tutkijalta odotetaan tutkimuksessaan rehellisyyttä, tunnollisuutta sekä tutkimusalan tuntemusta. (Kuula 2011, 24.)

Tutkimuksemme luotettavuutta ja pätevyyttä lisää se, että tutkijoita on kolme. Kolmen tutkijan avulla pystyimme pohtimaan tutkittavia asioita kriittisesti sekä useammasta eri näkökulmasta. Tekstissämme käyttämämme lähteet merkitsimme asiaan kuuluvalla tavalla. Tutkimukseemme osallistujat olivat kaikki vapaaehtoisia. Haastateltavilta kysyttiin etukäteen suostumus haastatteluiden tekemiseen sekä nauhoittamiseen.

Tutkimuksessamme eettisyys näkyy siten, että kysely ja haastattelut toteutettiin yksilöiden anonymiteettiä kunnioittaen. Näin ollen tutkimuksesta ei pysty päättelemään vastaajan henkilöllisyyttä yksittäisistä vastauksista. Tehdyt teemahaastattelut nauhoitettiin myöhempää analysointia varten. Aineisto säilytettiin asianmukaisesti niin, että vain tutkijat pääsevät käyttämään niitä. Tuhosimme aineiston heti litteroinnin ja analysoinnin jälkeen. Oppaassamme on käytetty lähtökohtaisesti vain aikuisten näkökulmia. Emme ole ottaneet huomioon

lapsilähtöisyyttä ja lasten näkökulmaa. Tämä olisi voinut tehdä opinnäytetyöstämme vieläkin luotettavamman.

Tutkimus on toteutettu vain yhdessä päiväkodissa, joten tutkimustuloksia ei voida yleistää muihin päiväkoteihin tai yleensä varhaiskasvatukseen. Haluamme tuoda myös esiin, että vanhemmille teettämässämme Webropol-kyselyssä oli tapahtunut virhe. Virheen vuoksi osa kyselyyn vastanneista vanhemmista ei voinut vastata kysymykseen 3, jos he eivät olleet valinneet aikaisempaan kysymykseen 2 vastausvaihtoehtoa "kyllä". Näin ollen vain kuusi henkilöä pääsi siis vastaamaan kolmanteen kysymykseen 21 mahdollisesta vastaajasta.

6.8 Tue Minua Viittoen -oppaan suunnittelu, toteutus ja sisältö

Oppaan sisältö suunniteltiin haastatteluiden ja kyselyn tuloksien perusteella. Valitsimme oppaaseen eniten ylös nousseet asiat kuten tietoiskut tukiviittomista, lisämateriaalia tukiviittomista, sekä kopioitavia tukiviittomasivuja. Kopioitavat sivut tehtiin aiheittain Papunetin kuvatyökalun avulla ja ne sijoitettiin oppaan loppuun. Sieltä ne ovat helposti tulostettavissa käyttöön. Tietoiskut pyrimme pitämään lyhyinä, napakoina ja kaikkien ymmärrettävissä ilman ammattisanastoa. Lisämateriaaleissa kiinnitimme huomiota niiden helppoon löytämiseen ja käyttämiseen. Lisäksi otimme lisämateriaalin listauksessa huomioon, mitä sovelluksia tällä hetkellä käytetään eniten, esimerkiksi Instagram ja YouTube. Nettiversiossa oppaassa on saatavilla suorat linkit lisämateriaaliin.

Rakennetta suunniteltaessa pohdimme oppaan helppokäyttöisyyttä, jota toivottiin myös haastatteluissa. Oppaan selkeä jaottelu lisää helppolukuisuutta ja näin ollen lukijan mielenkiintoa tekstiin. Tekstien välissä olevat kuvat pysäyttävät lukijan, jotta tekstin lukeminen ei käy liian puuduttavaksi. Tekstin fontiksi valitsimme selkeälukuisen ja tarpeeksi suuren fonttikoon, jotta lukeminen olisi nopeaa ja helppoa.

Oppaan ulkomuodossa otimme huomioon houkuttelevuuden, pirteät värit ja helppolukuisuuden. Helppolukuisuudella ja houkuttelevuudella pyrimme ennen kaikkea siihen, että opasta todella luettaisiin eikä vain vilkaista etusivua ja laiteta lehtikeräykseen. Kansikuvaksi valitsimme käden jäljet, jotka liittyvät oleellisesti tukiviittomiin. Kuvan kaksi käsiparia luovat lukijalle mielikuvan, että tukiviittomia käytetään yhdessä. Tukiviittomien käyttö on yhteinen asia. Otsikon värimaailma valikoitui yhteistyötahomme TRIO päiväkodin logon tunnusväreistä. Oppaan kuviksi valikoituivat mielestämme teemaan sopivat kuvat, jotka voisivat herättää myös lasten mielenkiinnon. Näin lapsi ja aikuinen voivat lukea opasta yhdessä sekä opetella tukiviittomia.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Varhaiskasvattajien teemahaastattelujen tulokset

Käymme haastatteluiden tulokset läpi teemoittain. Käymme läpi teemat seuraavassa järjestyksessä: kielen kehitys ja pedagogiikka, tukiviittomat, sekä osallisuus ja yhteisöllisyys. Kerromme erillisessä kappaleessa myös varhaiskasvattajien ehdotuksia ”Tue minua viittoen” - oppaan sisältöön. Olemme käyttäneet haastateltavien suoria lainauksia tuloksien käsittelyssä. Haastateltavien lainauksissa viitataan henkilöön tunnuksella H, ja sen perään on laitettu haastateltavaa vastaava luku, esimerkiksi H1. Haastateltavat on numeroitu yhdestä kuuteen (1–5) satunnaisessa järjestyksessä. Emme tuloksissa erottele myöskään haastateltavien ammattitaustaa ja koulutusta anonymiteetin säilyttämiseksi.

7.1.1 Kielellinen kehitys ja pedagogiikka

Kysyimme varhaiskasvattajilta, mitä hyötyä tukiviittomista olisi heidän mielestään varhaiskasvatuksen pedagogiikassa ja lapsen kielellisessä kehityksessä. Varhaiskasvattajat uskoivat tukiviittomien toimivan hyvin lapsen kielellisen kehityksen tukena. Tukiviittomat nähtiin hyvänä tukena varsinkin pienille lapsille, joille ei ole ehtinyt kehittyä vielä laajaa sanavarastoa, ja jotka opettelevat vasta kunnolla puhumaan.

Sehän toimii vallan mainiosti myös pienille, joilla ei siis oo mitään. Ihan niinku normi tilanne, että on kielelliseltä alueelta ihan normaalisti kehittyny. Niin, mut jos on pieni vesseli niin ne ei nyt kaikkia sanoja vielä ymmärrä. (H1.)

Ku pienten kanssa työskentelee ja niitä sanoja ei oo vielä paljon ja sit vaikka niitä sanoja ois nii ei iha välttämättä kaikkee ymmärrä. (H2).

Tukiviittomat nähtiin tukena myös lapsille, jotka pystyvät jo kommunikoimaan. Nämä lapset kuitenkin tarvitsevat vielä tukea kielellisessä kehityksessä ja kommunikaatiossa.

Ja sitte sellaset jotka on osannu hetken aikaa jo kommunikoida, mutta se ei oo ehkä vielä sanottaisko se niin kun kommunikaation kehityksessä on sellasia kohtia justiinsa jotka vaatii sit vähän enemmän tukea siihen sitte. (H4.)

Varhaiskasvattajien mielestä tukiviittomat olisivat hyödyksi jokaiselle lapselle. Tukiviittomien käytön ei nähty olevan tarkoitettu pelkästään kielellisen kehityksen haasteita omaaville lapsille, vaan yleisesti kaikille ja yleiseen arkiseen käyttöön.

Se ei olisi kyllä yhtään pahitteeks, että vaikka sitä niinku ilman minkäänlaista tuen tarvetta niinku tai et jos ryhmässä ei oo sellaisia henkilöitä niin niin tai lapsia niin vois ihan hyvin siltikin käyttää. (H1).

Siis kyllähän mä pidän sitä tärkeänä. On tosi hyvä, että niitä on ja mun mielestä niitä vois ottaa enemmänkin käyttöön, vaik ei olisikaan sellasta lasta kuka niin kun konkreettisesti oikeesti tarvii niitä. Et mun mielipide on se, et tavallaan ne olis kaikille tosi hyvä, että on tärkeä merkitys ja merkittävä asia. (H5.)

Tähän liittyen nousi esiin myös se, miten aikuisetkaan eivät voi koskaan olla täysin varmoja siitä, onko lapsi oikeasti ymmärtänyt asian. Tämän vuoksi tukiviittomat nähtiin mahdollisena hyvänä työkaluna nähdä piileviä tuen tarpeita.

Kun ne on vielä niin pieniä niin me ei voida, me aikuiset ei aina voida tietää aivan heti että "Hei ei toi ymmärräkkään!". Et ne lapset osaa aika hyvin myös peitellä ja vaan olla että "Joo kyllä mä ymmärrän". Sitten ei mennykkään perille, niin tukiviittomien avulla vois löytää, jos jollakin on jotain haasteita. (H1.)

Varhaiskasvatuksen pedagogiikassa varhaiskasvattajat näkivät tukiviittomien hyödyt jokapäiväisissä vuorovaikutus ja viestintä tilanteissa lasten kanssa kommunikoidessa. Vastauksista korostui ymmärtämisen lisääminen varhaiskasvattajan ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa. Tarve monipuolisille keinoille lapsen ymmärtämiseen ja tukemiseen nousi myös esiin vastauksissa. Jokainen lapsi on erilainen ja tarvitsee erilaisia tuen muotoja.

Sillä aina tulee vastaan varmasti niin, että joku ei mitenkään vaikka ymmärrä tai osaa sanoa mitä haluaa, niin on monta keinoa jolla yrittää ymmärtää. (H1).

Jos lapsi ei ymmärrä kaikkia sanoja niin joku tukiviittoma voi tukea taas sitte sitä, että lapsi ymmärtää sitä aikuista, että onhan se pedagogiikan perusta se vuorovaikutus. (H2).

Se saadua niinku siihen joku semmonen väylä, jolla pystytään luomaan sitä yhteyttä, yhteisymmärrystä siihen välille. (H3).

No varmasti siinä on se merkitys ehkä sillai justiinsa, että tuota niin kun varmaan, voisko sanoa monipuolistaa tietysti sitä kommunikaatiota ja vuorovaikutusta. (H4).

Tukiviittomia voidaan hyödyntää varhaiskasvattajien mukaan pedagogisena välineenä tuomaan selkeyttä lasten ohjaukseen. Ne voisivat hidastaa ja selventää aikuisen antamaa ohjausta lapselle, ja niitä voisi liittää myös erilaisiin leikkeihin ja lauluihin.

Ylipäätään, että osais niitä enemmän iha arjessakin ja muistais käyttää, ettei vaa höpötä ja puhu vaa. Toki kuvia käyttää, mutta se että olis mahdollisesti niitä tukiviittomia ja ehkä se, että niinku vielä lauluihin ja loruihin ja semmosiin leikkeihin niinku lisää semmosta materiaalia. (H2).

Ku on tilanne missä on paljon hälinää ympärillä ni siinä se on ehkä niinku tehokkaampi keino kun tota niini puhe. (H3).

Tukiviittomat nähtiin siis hyvänä tapana visualisoida kasvattajan antamaa viestiä lapselle puheen rinnalla. Näin lapsen ei tarvitse keskittyä kuulemaan sanottua ohjetta hälinän keskellä, vaan lapsi voi myös nähdä välitetyn viestin silmillään.

7.1.2 Tukiviittomat

Selvitimme haastatteluissa, mitä ajatuksia tukiviittomat varhaiskasvattajissa herättivät. Haastateltavilla oli jokaisella jonkinlainen käsitys tukiviittomista. Useampi oli koulussa käsitellyt aihetta. Yksi haastateltavista oli käyttänyt tukiviittomia työssään lapsen kuulon alenemisen vuoksi. Muut tiesivät joitakin viittomia, ja osa käytti niitä lauluissa ja loruissa. Tällä hetkellä haastateltavista kukaan ei kuitenkaan käyttänyt viittomia säännöllisesti arjessa muuten kuin juuri näissä muutamissa lauluissa ja loruissa. Kaikki haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että oppisivat mielellään viittomia sekä toivoivat jonkinlaista koulutusta ja materiaalia tukiviittomien käyttöönottoon.

Vielä lauluihin ja loruihin ja semmosiin leikkeihin niin ku lisää semmosta materiaalia. (H2)

Aivan aluksi just nimenomaan sitä, että päästä niinku kokeilee niitä ja sais vinkkejä millaisissa tilanteessa niinku oikeesti hyvä käyttää. (H3)

Haastateltavat halusivat ottaa tukiviittomat käyttöön, sillä he kokivat tukiviittomien olevan hyödyksi monissa eri tilanteissa. Erityisesti esiin nousivat siirtymätilanteet ja ruokailuhetket. Näiden tilanteiden hälinässä varhaiskasvattajat kokivat, että tukiviittomilla voisi saada paremmin lapsen huomion kuin puhumalla. Näköaistiin pohjautuva kommunikointi voisi saada viestin paremmin perille, kun lapsen kuuloaisti on jo muutenkin kuormittunut hälinästä.

Erityisesti ne tilanteet, ku huomaa et lapsi on iha niinku omissa maailmoissa, tuntuu että se ei sitä puhetta niinku kuule ja se tuntuu et on sille vaa niinku joko se on vaikka jotaki siirtymässä, lähös juoksee, ruokailussa sotkee ruualla nii sit voi ollakki et näyttää sen jonku viittoman. Se haalii sen kontaktin siihe ku monesti yrittää sillä puhumalla että ”hei” ja että ”tehdää näi” nii että se käyttäiski jotai muuta nii mä uskon et se vois toimia. (H2)

Siirtymätilanteet, se on ainaki niinku semmonen missä niistä erityisesti on niinku paljo hyötyä iha varmasti ja sitte varmaa just ruokailut vois olla toinen semmonen missä, kun on tilanne missä on paljon hälinää ympärillä nii siinä se on ehkä niinku tehokkaampi keino kun tota niini puhe. (H3)

No varmaan ihan tämmösissä arjen ihan siirtymätilanteet ja toiminnan selittämiset ja niin kun pääkohdat. (H5)

Riitatilanteissa ja niiden sovittelussa koettiin myös, että tukiviittomista voisi mahdollisesti olla apua. Lapsi ei välttämättä heti pysty tai osaa sanoilla kertoa tunteistaan ja tapahtuneesta. Tällöin viittomat voisivat olla suureksi avuksi tunteiden ilmaisussa. Myös aikuinen rauhoittuu tilanteessa, kun hän käyttää eleitä pelkän puheen sijaan.

”Riitatilanteet ja niiden sovittelua... että nyt tuli paha mieli, anteeks pyytäminen ... tuo sovittelu on kuitenkin aika tärkeä. Se vois aikuistakin rauhoittaa kun voi eleillä enemmän näyttää mitä tarkoittaa.” (H1)

”Mietin kans, et voisko jossain riitatilanteissa olla apua.” (H5)

Varhaiskasvattajat olivat sitä mieltä, että tukiviittomien käyttöä tulisi yleistää. Niiden käyttö tulisi tehdä yhdeksi normaaliksi toimintatavaksi. Varhaiskasvattajat ovat vastuussa uusien toimintatapojen tuomisesta varhaiskasvatukseen ja niiden käyttöönotosta. Varhaiskasvattajat halusivat lisätä myös vanhempien tietoisuutta tukiviittomien hyödyistä. He uskovat tiedon lisäämisen tekevän tukiviittomien käytöstä arkipäiväisemmän asian sekä helpommin hyväksyttävän.

Et se pitäis kyllä jotenki saada tonne, tänne kentälle kyllä niinku tavallaan pysyväksi toimintatavaksi. (H1)

Siitä vois tulla sellane normaali asia. Meidän kasvattajienhan se pitäis tehdä normaaliks et se on meidän tehtävä. (H1)

Tavallaan just se et siitä tulis enemmän arkipäivää. Se ei olis semmonen niin sanotusti mörkö ihmisille, että vaan se on normaali yks käytäntö mitä voitais ottaa enemmän. (H5)

Kysyimme myös, mitä sanoja varhaiskasvattajat käyttävät lapsien kanssa eniten, eli mitä sanoja olisi heidän mielestään hyvä osata viittoa. Esiin nousivat yksinkertaiset päiväkodin päivärytmiin liittyvät sanat.

Tietysti ensin ”nyt ois aika kuunnella” ylipäätänsä ohjeiden antoa ja focuksen saaminen, mitähän siinä vois käyttää... ja sitten tietysti vaatteiden pukeminen. (H1)

Syödään, puetaan, leikitään, kuunnellaan tai kuuntele tai mikä se vois olla, katso, tämmösiä hyvin niinku yksinkertaisia, vähän niinku siitä päivärytmistäki. No hyvää huomenta on ny tuttu jo. Mennään vessaan, pissalle ja kaikkia tämmösiä hyvin yksinkertaisia. (H2)

Muista syödä ja yksittäiset ruoka-aineet niinku just kaikki näin syöt leipää ja ruokaa, juomaa nii nää. Ne ja sit just pukemisjutut, kuuntele ja odota ja semmoset niinku. Just ne mitä puhuinki tossa siirtymisistä et mikkä niissä tulee niinku paljon nii kuuntele ja odota. (H3)

Mennään vessaan tai tälläsii on nyt aika usein. ja tuota ruvetaan pukemaan. (H4)

Sitten tää mennään vessaan, pukemaan syömään, nukkumaan, varmaan tollaset tosi yleisimpiä niiku noi. (H5)

Yksittäisistä sanoista nousi esiin erityisesti ”kuunnella”, pukeutumissanastoa, ja siirtymistilanteisiin liittyvät sanat kuten ”syömään”, ”vessaan”, ”pukemaan”. Lapsen huomion kiinnittäminen ja ohjeiden antaminen ryhmätilanteissa nousivat selvästi esiin.

7.1.3 Osallisuus ja yhteisöllisyys

Kysyimme varhaiskasvattajilta, miten tukiviittomat voisivat heidän mielestään edistää lapsen osallisuutta ja koko päiväkodin yhteisöllisyyttä. Heidän mielestään lapsia voidaan rohkaista tukiviittomien avulla kommunikoimaan kasvattajien kanssa sekä tuomaan paremmin esiin omia mielenkiinnon kohteita. Näin luonteeltaan aremmatkin lapset voivat rohkaistua ilmaisemaan itseään tukiviittomien avulla, kun he pystyvät ilmaisemaan itseään puheen sijasta myös elein.

Lapsi alkaa oikeesti ilmasee itseensä niin ku avoimemmin ja sitte tota rohkeemmin, et nimenomaan ei sitte jää enää sinne taustalle enää vaan sitte hänelläkin on se keino päästä esille, tuoda itseensä, omia ajatuksia mukaan. (H3)

Monet on tosi arkoja kertomaan siitä ja ylipäättään avaamaan suutansa, varsinkin silloin jos sitä kysytään. Muuten saattaa kyllä puhella tuolla, mutta kun jos vaikka jotakin asiaa yhteisesti käydään läpi niin sit ei siinä uskallakaan sanoa. Niin niin siinä tietysti olis niin ku justinsa hyvä juttu lapsen osallisuus tulis hyvinkin merkittävällä tavalla mukaan. (H4)

No ihan sitenkin, et lapset tavallaan vois itekin tuoda esille sitä, mitä ne haluais oppia, että mitä sanoja nii ku tukiviittomina mitä ne haluais oppia. (H5)

Kaikkien käyttäessä tukiviittomia voidaan niistä tehdä arkipäiväisempi asia. Näin lapsi ei tunne itseään erilaiseksi, kun kaikki käyttävät yhdessä tukiviittomia. Tämä lisää lapsen osallisuuden tunnetta ja kuuluvuutta yhteisöön. Tämän vuoksi uskottiin, että tukiviittomia tulisikin käyttää kaikkien lapsien kanssa sen sijaan, että niitä käytettäisiin vain yhden tietyn lapsen kanssa. Huomioon tulee ottaa myös varhaiskasvattajien valmius tukiviittomien käyttöönotossa uuden lapsen aloittaessa päiväkodissa. Uusi lapsi saattaa käyttää tukiviittomia kommunikointikeinonaan. Tällöin on tärkeää huomioida lapsen osallisuus päiväkodin arjessa.

Jos yhteisesti käytettäis niin kukaan ei tuntis itseään erilaiseks et vaan, jos yhdelle tehtäis, et tärkeitä on sitten et niitä käytettäis yhdessä. (H1)

Niini sillä jo mun mielestä lähtee jo se yhteisöllisyys, että siitähän se lähtee, että tehää yhdessä ja kommunikoidaan yhdessä. (H2)

Sit jos yhtäkkiä tuleekin joku lapsi ryhmään joka oikeesti käyttäis niitä ja sit me ei osattais, niin olishan se ny hyvä, että ois valmiina niiden käyttö meilläkin. Näitä on hyvä pohtia. (H1)

Varhaiskasvattajat kokivat, että tukiviittomien käyttö voisi lisätä yhteisöllisyyden tuntua eri lapsiryhmien välillä. Tämä näkyisi päiväkodin arjessa eri lapsiryhmien lasten välisessä kommunikoinnissa. Tukiviittomien ei nähty olevan hyödyllisiä pelkästään lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa, vaan myös lasten keskinäisissä vuorovaikutustilanteissa. Tukiviittomista voisi tulla koko päiväkodin yksi yhteinen kommunikointitapa.

Oishan se ny ihanaa, että jos joku jostain toisesta ryhmästä tulis vaikka pienten ryhmään ja niille viittois, ja kun ne aina muutenki tulee auttaan niin oishan se ihana nähdä jos lapset keskenään tekis ja käyttäis niitä yhdessä. (H1)

Yhteisöllisyyttä, no totta kai, totta kai, et myöskin se, että niinku ne voi myöskin keskenäänkin käyttää niitä tukiviittomia, myös lapset, että tavallaan tullee sitä yhdessä tekemistä ja ymmärtävät toisiansa, ettei pelkästään aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus vaan niin just niitten keskenäinenki. (H2)

Varhaiskasvattajat saavat toisiltaan tukea tukiviittomien käyttöön, kun he voivat keskustella esimerkiksi siitä, mitä kukin on käyttänyt ja millaisissa tilanteissa. Aikuisten välinen tukiviittomien käyttö tekee niistä arkipäiväisempiä.

No kyllä mun mielestä ihan sillä tavallaan et kun puhutaan työkavereitten kesken et mitä kukin käyttää ja missä tilanteissa ja voihan niitä aikuisetkin keskenään käyttää ihan niin ku lastenkin nähtävillä. Niin siitäkin tulee tavallaan arkipäiväisempi asia sitte. (H5)

Lapset on aika taikureita ottamaan niin ku mallia meiltä kasvattajilta nii just nimenomaan se että ku me käytetään niitä, nii lapsetkin oppii niitä ja sit ne kiinnostuu niistä. Nii ensinnäki siitä tulee niin sanotusti niinku semmonen normaali juttu mitä käytetään ja sit ne opettaa niitä toisilleen ja kysyy meiltä että mitä noi, varmasti siinä kohtaa kysyy myös iha ylläreinä jotai vaikka mikä on paloauto tukiviittomilla tai jotai tälläsiä mitä yhtäkkiä tuleekaa mielee ni kyl mä koen et se lisää niin ku nimenomaan sekä lasten keskuudessa ja sitte niin ku kasvattajien ja lasten välillä sitä yhteisöllisyyttä. (H3)

Kasvattajien näyttämä esimerkki tukiviittomien käytössä rohkaisee myös lapsia käyttämään tukiviittomia. Lapset ottavat mallia aikuisista ja ryhtyvät käyttämään niitä myös keskenään. Näin yhteisöllisyys lisääntyy sekä lasten ja kasvattajien keskuudessa että lasten ja kasvattajien välillä.

7.2 Vanhemmille suunnatun verkkokyselyn tulokset

Seuraavaksi keskitymme vanhemmille laatimamme verkkokyselyn tuloksiin. Nämä tulokset perustuvat vain yhden tietyn päiväkodin vanhemmille tehtyyn kyselyyn, joten tuloksia ei voida yleistää muiden vanhempien mielipiteisiin. Kyselyn keskeisimpänä ajatuksena oli saada tietää vastaus tutkimuskysymykseen: “Mitä ajatuksia tukiviittomat vanhemmissa herättävät?”. Pyrimme selvittämään vanhempien suhtautumista tukiviittomiin, sekä sitä, mitä tietoa ja kokemuksia vanhemmilla on niiden käytöstä. Lisäksi kerromme erillisessä kappaleessa vanhempien ehdottamasta sisällöstä oppaaseen.

Ensimmäisenä kysyimme vanhemmilta, olivatko tukiviittomat heille ennestään tuttuja. Peräti 15 vastanneista (71 %) kertoi tukiviittomien olleen heille ennestään tuntemattomia. Loput kuusi (29 %) kertoivat tukiviittomien olevan heille tuttuja. Vanhemmat, jotka vastasivat tukiviittomien olevan heille ennestään tuttuja, kertoivat, että tukiviittomat olivat tulleet tutuksi opiskelujen aikana tai varhaiskasvatuksessa saadun työkokemuksen kautta. Lisäksi yksi vastanneista oli käyttänyt tukiviittomia lapsille perhe- ja tuttavapiirissään.

Olen tehnyt töitä lapsiryhmässä, jossa tukiviittomia on käytetty.

Opiskeluajalta (lähihoitaja).

Kummipojalle ja kaverin lapselle käytetty.

Seuraavaksi kysyimme vanhemmilta kyselyssämme, mitä ajatuksia sana “tukiviittomat” heissä herätti? Kuten tutkimuksen toteutus -kappaleessa aikaisemmin mainitsimme, kyseiseen kysymykseen pääsi vastaamaan vain kuusi vanhempaa mahdollisesta 21 vastanneesta. Tähän kysymykseen vastanneiden mielestä tukiviittomilla on tarkoitus tukea lapsen puhetta, sekä ymmärtämistä ympäristönsä kanssa. Tukiviittomat mainittiin olevan hyödyksi myös lapsille, joilla ei ole kielen kehityksen häiriötä. Yksi oli sitä mieltä, että ne olivat tarpeellisia vain niitä tarvitseville.

Tukee puheen kehitystä ja tukee sanallista vuorovaikutusta. Sana kuvaa hyvin niiden käyttötarkoitusta.

Apua ymmärtämiseen ja puhumaan oppimiseen.

Tuetaan viittomilla puhuttua kieltä.

Apu ja tuki lapsen kielen kehityksen tukemisessa. Ei tarvitse olla todettua kielen kehityksen häiriötä vaan pystyy olla tukena jo puheen opetteluissa.

Lapsen kommunikaatiota helpottavia ja tukevia.

Tarpeellisia niitä tarvitseville.

Kysymykseen, käytetäänkö teillä tukiviittomia kotona 21 vastanneesta 20 (95 %) vanhempaa ei käytä tukiviittomia lastensa kanssa. Näistä 20 vanhemmasta kahdeksalla olisi kiinnostusta käyttää tukiviittomia lastensa kanssa. Osa vastanneista vanhemmista kuitenkin ottaisi tukiviittomat vain pieneen käyttöön, esimerkiksi leikin ja oppimisen muodossa, mutta ei arkikäyttöön.

Kyllä. Voi olla tärkeä taito oppia.

Mahdollisesti ns. leikin/oppimisen muodossa, ei arkikäyttöön.

Vastanneista vanhemmista kuusi ei ole kiinnostunut ottamaan tukiviittomia käyttöön kotona. Osa koki lastensa sanavaraston olevan niin hyvä, että he eivät kokeneet tarvetta tukiviittomien käytölle. Kolme vastanneista ei osannut sanoa, ottaisivatko tukiviittomia arjessa käyttöönsä.

Ei tarvetta, kun poika puhuu ja sanavarastokin kunnossa.

Molemmat ovat niin verbaalisia, että emme näe varsinaista tarvetta tukiviittomille, vaikka aiheena asia onkin varsin kiinnostava.

Kysymykseen, koetko, että tukiviittomista voisi olla hyötyä lapsellesi, 13 (62 %) koki tukiviittomien voivan olla hyödyksi heidän lapsensa kehitykselle. Vastanneista kahdeksan (38 %) ei kokenut tukiviittomista olevan hyötyä lapselleen.

Kysyimme vanhemmilta, mitä sanoja he käyttävät lapsen kanssa eniten, liittyen siihen, mitä sanoja oppaaseen olisi hyvä laittaa. Kyselyyn vastanneista viisi (24 %) vastasi, että päivän aikana eniten käytettyjä sanoja ovat ”kiitos”, ”syömään” ja ”tule”. Neljän (19 %) mukaan eniten käytettyjä sanoja ovat ”hyvä”, ”äiti” ja ”ei”. Kolme (14 %) vastasi ”isä”, ”mennään”, ”pissa”, ”potta”. Loput olivat vastanneet eri sanoja, joista moni liittyi siirtymätilanteisiin ja hyviin tapoihin esimerkiksi ”puetaan”, ”anteeksi” ja ”hyvää huomenta”.

7.3 Oppaaseen ehdotettu sisältö

Kysyimme sekä päiväkodin varhaiskasvattajilta että lasten vanhemmilta, minkälaista sisältöä ”Tue minua viittoen”- oppaan olisi hyvä sisältää. Ensin käymme läpi vanhemmilta verkkokyselyssä saamamme vastaukset ja sen jälkeen päiväkodin varhaiskasvattajien vastaukset. Varhaiskasvattajien vastauksia läpikäydessä, olemme käyttäneet haastateltavien suoria lainauksia tuloksien käsittelyssä.

Kysyimme vanhemmilta verkkokyselyssä viimeisenä kysymyksenä ”Mitä näistä seuraavista vaihtoehdoista tulevan tukiviittoma- oppaamme olisi mielestäsi hyödyllistä sisältää? Rastita yksi tai useampi vaihtoehto”. Vaihtoehdoiksi olimme laittaneet A) yleistietoa tukiviittomista, B) kuvallisia esimerkkejä tukiviittomista, C) lähteitä, joista löytyy lisämateriaalia tukiviittomista ja D) muuta, mitä? Vastausvaihtoehto kohtaan D) vanhemmat saivat kirjoittaa vapaamuotoisen kommentin. Vanhemmat pystyivät valitsemaan kaikista vaihtoehdoista useamman vaihtoehdon.

Oppaaseen ehdotetusta sisällöstä vastaajista 15 (71 %) vastasi B) kuvalliset esimerkit tukiviittomista, 12 (57 %) vastasi A) yleistietoa tukiviittomista ja viisi (24 %) vastasi C) lähteitä, joista löytyy lisämateriaalia tukiviittomista. Vastaajista kaksi, eli noin 10 % valitsi vaihtoehdon D) muuta, mitä? Nämä kaksi vastaajaa kirjoittivat kommentteiksi ”en tiedä” ja ”mistä perheet saavat apua tukiviittomien käyttöönottamiseen”.

Kysyimme myös varhaiskasvattajilta teemahaastattelun lopuksi, mitä oppaan olisi heidän mielestään hyvä sisältää. Varhaiskasvattajat toivoivat oppaan sisällön olevan helppokäyttöinen. Näin myös he, joille tukiviittomat eivät ole ennestään

tuttuja, pystyisivät helposti ottamaan ne käyttöön oppaan avulla. Yksinkertaisuus ja arkiset asiat korostuivat vastauksista.

Esimerkkejä, että missä tilanteissa ois hyvä käyttää, sitte justii niitä niinku et lähinnä just se, että mistä on hyvä alottaa. ... Oppis käyttämää just ne semmoset niinku tärkeimmät, yksinkertasimmat oikeis paikois ja sitte sitä kautta tuoda niinku sinne rinnalle muita. (H3)

Suurin osa sellasta pienellä vaivalla opittavaa. Ja justinsa niin kun hyvin tommosiin toistuviin arkisiin juttuihin niin sillä lailla, kun sen ajattelee et se opas on just sillä ajatuksella et sillä vois niin kun lähtee ikään kuin että semmonenkin joka ei oo tehnyt tukiviittomia niin pystyis ruveta tekee niitä. (H4)

Sisällöltä he toivoivat konkreettisia vinkkejä ja esimerkkejä tukiviittomien käyttöön, sekä infoa tukiviittomista. Yksittäisiä arkisia ja usein käytettyjä sanoja, sekä loruja ja laululeikkejä olisi heidän mielestään hyvä sisällyttää oppaaseen. Näin tukiviittomien käytössä päästäisiin hyvään alkuun.

Sitte iha semmosta niin ku pieniä niin ku teoria iskuja, ei mitää niinku pitkiä sivuja tekstiä, mut muutamat tärpit tavallaan. (H2)

No mun mielestä just näitä yksittäisiä viittomia, yksittäisiä sanoja, sitte siellä vois mun mielestä olla muutamat laululeikit tai loruleikit. (H2)

Mun mielestä se oli just hyvä, jos tavallaan sinne tulee ne eniten käytetyt sanat ja tavallaan niistä tulis ne tukiviittomat. (H5)

Et justii mitä tos sanoin ruokailut, siirtymät. (H3)

Työntekijät uskoivat, että lasten vanhemmatkin ymmärtäisivät paremmin tukiviittomien merkityksen, jos he saisivat niistä helppolukuista informaatiota. Tieto voisi tuoda motivaatiota tukiviittomien käyttöön niin vanhemmille kuin kasvattajillekin.

Niinku sit sitä ois helppo vanhemmillekki välittää sit ne niinku ymmärtäis sen tärkeyden ja että mistä siinä on niin ku ylipäättään jutussa kyse. Mun mielestä ne olis semmoset ainaki. (H2)

Semmosta justiin tietoo siitä miks ne on hyödyllisiä ikään kuin kasvattamaan sitä motivaatioo käyttää niitä. (H4)

No ihan varmasti tavallaan sen fakta, lyhyt osio ehkä missä tavallaan vanhemmillekin selkeytyy ja avautuu asiat ja tottakai meille työntekijöillekin. (H5)

Oppaaseen pyydettiin myös valmiita helposti kopioitavia sivuja, joissa on tukiviittomia esimerkiksi pukeutumiseen liittyen. Tällöin ne on helppo kopioida ja laittaa vaikka seinälle. Siellä ne ovat näkyvissä ja helposti käyttöön otettavissa.

Semmosia kopioitavia sivustoja siinä oppaassa. Okei tästä voi ottaa kopion ja sen voi laittaa vaikka ryhmän seinälle, että siinä on ne joku perusviittomat ... just että olis mahdollisuus tulostaa sieltä joku kuva, vaikka ryhmän seinälle nii ne olis kokoaja siinä nähtävillä, että niitä olis ehkä helpompi käyttää. (H2)

Yleisesti tiedon välittyminen tukiviittomista kasvattajien kesken sekä vanhemmille nähtiin tärkeänä. Varhaiskasvattajat halusivat, että tukiviittomien käyttöönotto olisi helppoa ja että he saisivat motivaatioita niiden käyttöön.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tehdä tukiviittomia näkyvämmäksi päiväkodin arjessa, sekä vähentää tukiviittomien käyttöön liittyvää mahdollista vammakeskeisyyttä. Toteutimme Tue minua viittoen – oppaan päiväkotitrioon Hyllykallion yksikön varhaiskasvattajille sekä lasten vanhemmille. Päiväkotitrioo on laajentunut kahteen eri yksikköön opinnäytetyöprosessimme aikana. Haastattelimme kaikkia päiväkodin varhaiskasvattajia, jotka olivat sillä hetkellä Hyllykallion yksikössä. Tarkoituksenamme oli selvittää varhaiskasvattajien sekä vanhempien ajatuksia tukiviittomista sekä niiden käytöstä. Peilaamme tekemiämme johtopäätöksiä käyttämämme teoriakirjallisuuteen. Tutkimuksemme on kohdistettu yhteen päiväkotiin, joten saamamme tulokset eivät ole yleistettävissä. Tutkimustulokset perustuvat päiväkotitrioon varhaiskasvattajien teemahaastatteluihin ja päiväkodin lasten vanhempien sähköisen kyselylomakkeen vastauksiin. Tulokset vastaavat sen hetkisiä näkemyksiä tukiviittomiin liittyen.

8.1 Kielellinen kehitys ja tukiviittomat

Tutkimuksen perusteella varhaiskasvattajat näkivät monia mahdollisia hyötyjä tukiviittomien käytössä varhaiskasvatuksessa. Yksi näistä hyödyistä oli lapsen kielellisen kehityksen tukeminen. Varhaiskasvattajat näkivät, että tukiviittomat auttaisivat kaikista eniten pienempiä lapsia, joiden sanavarasto ei ole vielä ehtinyt kehittyä laajaksi ja jotka opettelevat vasta kunnolla puhumaan. Myös Takala ja Sume (2016, 12–13) kertovat, miten alle vuoden ikäinen lapsi pyrkii kontaktiin toisten kanssa ja käyttää elekieltä ilmaisunsa tukena. Varhaiskasvattajat uskoivat, että tukiviittomat auttaisivat puheen rinnalla visualisoimaan sanoja lapsille helpommin. Korpilahti ja Pihlaja (2018, 187–189) tuovat myös esiin, että noin 1–2-vuotiaana lapsi käyttää edelleen eleitä ilmaisunsa tukena ja oppii sanomaan yksittäisiä sanoja.

Varhaiskasvattajat uskoivat, että tukiviittomien käyttö soveltuu kaikille lapsille, riippumatta siitä, onko lapsella kielellisen kehityksen haasteita vai ei. Myös vanhemmat kokivat tukiviittomista olevan hyötyä kaikille. Vain pieni osa

vanhemmista koki, että tukiviittomia tulisi käyttää vain niitä tarvitseville, ei kaikille. He näkivät niiden auttavan kaikkia kielellisessä kehityksessä. Varhaiskasvattajat kertoivat, että heidän lapsiryhmässään ei ole havaittu varmoja kielellisen kehityksen haasteita, mutta jonkinasteisia haasteita voi kuitenkin aina olla. Tämän takia he uskovat, että tukiviittomat auttaisivat varmasti lapsia kielen kehityksessä. Kielellisen kehityksen haasteiden moninaisuudesta puhuvat myös Ikonen ja Ström (2009, 122), joiden mukaan lapsen kielellisessä kehityksessä voi esiintyä moniulotteisia kielellisiä haasteita ja ne voivat vaihdella yksittäisistä äännevirheistä puheen ylläpitämisen kyvyttömyyteen. Tutkimustulosten perusteella varhaiskasvattajat kokivat, että kaikkia kielellisen kehityksen haasteita ei heti välttämättä huomata, sillä jokaisen lapsen kielellinen kehitys on yksilöllistä. Myös Martin ja Miller (2012, 18) kertovat, miten puhetapoja on monenlaisia, mikä on mahdollista ja hyväksyttävää. Tämän takia on tärkeää selventää, milloin vaikeus on normaalia ja milloin kyseessä on taas ongelma. Korpilahti ja Pihlaja (2018, 186) toteavat myös, että puheen ja kielen kehitys on aina yksilöllistä.

Varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan tukiviittomat toisivat apua tutkimustulosten mukaan jokapäiväisiin vuorovaikutustilanteisiin. Haastatellut varhaiskasvattajat uskoivat lapsen ja kasvattajan välisen kommunikoinnin parantuvan entisestään tukiviittomien avulla. Varhaiskasvattajat korostivat vuorovaikutuksen tärkeyttä varhaiskasvatuksessa, sillä se on pedagogiikan perusta. Kunnari ja Paavola (2012, 57) mainitsevat myös, miten lapsen kielen ja puheen kehitys sitoutuu vahvasti lapsen ja ympäristön väliseen vuorovaikutukseen. He kertovat sosiaalisen vuorovaikutuksen olevan olennainen osa lapsen kehitystä. Tutkimustuloksissa varhaiskasvattajat halusivat luoda parempaa kommunikointia ja yhteisymmärrystä lapsen kanssa tukiviittomien avulla. Opetushallitus mainitsee, että varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea ja vahvistaa lapsen kielellisten taitojen ja valmiuksien kehittymistä. Tätä tukee lapsen kieliympäristö ja vuorovaikutus, jossa lasta kannustetaan vuorovaikutukseen ja kielenkäyttöön. (Kielten rikas maailma, [viitattu 17.12.2020].)

8.2 Tukiviittomat pedagogisena välineenä

Tutkimustuloksissa pedagogisena välineenä tukiviittomat tuovat varhaiskasvattajien mielestä enemmän selkeyttä lasten ohjaukseen. Varhaiskasvattajat uskovat niiden hidastavan ja selventävän aikuisen puhetta lapselle, jolloin myös ohjaustilanteiden nähdään helpottuvan. Varhaiskasvattajat uskovat, että hälinän ja melun keskellä tukiviittomien käyttö voisi olla tehokkaampaa kuin pelkkä puhe. Myös Merikoski ja Pihlaja (2018, 204) mainitsevat, miten kielen ja puheen kehityksen vaikeuksia omaaville lapsille aikuisen puhetulva ei ole hyväksi. He painottavat, että aikuisen käyttämä puhe tulisi olla selkeää ja selvästi ryhmiteltyä, jotta lapsi pystyy ymmärtämään aikuisen viestin.

Tutkimustuloksissa varhaiskasvattajat näkivät tukiviittomat yhtenä monista tavoista ymmärtää ja tukea lasta. He uskoivat, että jokainen lapsi on oma yksilöllinen itsensä ja tarvitsee oman tukemisen muotonsa, minkä vuoksi varhaiskasvatuksessa nähtiin tarvetta monipuolisille ja erilaisille tuen muodoille. Lapsen yksilöllisestä tuen järjestämisestä säädetään myös varhaiskasvatuslaissa (L. 540/2018), jonka mukaan lapsen tarvitsema tuen arviointi ja järjestäminen tapahtuvat lapselle luontaisessa kasvuympäristössä yhteistyössä huoltajien kanssa. Tuen järjestämisen pohjana toimii lapsen omat vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet. Lapsella on myös oikeus saada oikea-aikaista sekä tarkoituksenmukaista tukea kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen (L. 540/2018).

Tukiviittomien käyttö siirtymätilanteissa ja ruokailuhetkissä nousi erityisesti esiin varhaiskasvattajien vastauksissa tutkimustuloksissa. Varhaiskasvattajat kertoivat, että näissä tilanteissa lapsen keskittyminen on usein herpaantunut hälinän keskellä, ja tällöin selkeän ohjeen antaminen on tärkeää. Tulonen ja Salonen (2011, 4) toteavat myös, miten tukiviittomat selkeyttävät ja hidastavat aikuisen puhetta antaen lapselle aikaa työstää sanottavaa, mikä helpottaa asian ymmärtämistä. Tutkimustulosten mukaan varhaiskasvattajien mielestä tukiviittomista voisi olla hyötyä myös riitatilanteissa ja sovittelussa. Lapsi ei välttämättä heti pysty tai osaa sanoilla kertoa tunteistaan ja tapahtuneesta. Tällöin tukiviittomat voisivat olla tilanteessa avuksi. Joensuun seudun viittomaopetus ([viitattu 7.3.2020]) kertoo, miten viittomat tukevat kielen kehitystä, laajentavat sanavarastoa, sekä vähentävät turhautumista ja painetta puheen tuottamiseen. Viittomaopetuksen sivustolla

mainitaan myös, miten kognitiiviset taidot kehittyvät nopeammin, kun uusia asioita opitaan yhdessä muiden kanssa tukiviittomien avulla.

Tutkimustuloksissa vanhempien mielestä tukiviittomilla on tarkoitus tukea lapsen kommunikointia ja ymmärtämistä ympäristönsä kanssa. Vanhemmat kokivat suurimmilta osin tukiviittomat hyödyllisiksi lapsen kielellisen kehityksen kannalta. Osa vanhemmista ei kuitenkaan olisi valmis ottamaan tukiviittomia käyttöön, sillä heidän näkemyksensä mukaan heidän lapsensa pärjäävät myös ilman niitä. Viittomien oppimisen vaiheet (2019) mainitsee, miten viittomien oppiminen alkaa samalla tavalla kuin minkä tahansa muun asian opettelu eli matkimisen ja omaksumisen kautta. Sivustolla kerrotaan, että kun lapsi alkaa oppimaan tukiviittomia, ovat lapsen lähimmäiset eli päivittäisessä vuorovaikutuksessa olevat ihmiset tärkeässä asemassa tukiviittomien omaksumisessa. Tutkimustuloksissa vanhemmat kokivat, että he voisivat käyttää tukiviittomia lapsen kanssa kotona esimerkiksi laulun tai leikin muodossa, mutta eivät arkikäytössä.

Tutkimustuloksissa varhaiskasvattajat uskoivat, että lasten vanhemmat ymmärtäisivät paremmin tukiviittomien merkityksen, jos he saisivat niistä lisää informaatiota. Varhaiskasvattajat uskoivat tiedon tuovan motivaatiota tukiviittomien käyttöön niin vanhemmille kuin varhaiskasvattajillekin. Tutkimuksessa haastatellut varhaiskasvattajat haluaisivat lisätä myös vanhempien tietoisuutta tukiviittomien hyödyistä, jolloin niistä tulisi arkipäiväisempi asia sekä helpommin hyväksyttävä. Myös Huuhtanen (2011, 28) mainitsee tukiviittomien käyttöönottoon liittyen, miten lapsen puheen kehityksen kannalta olisi tärkeää, että kaikki lapsen elämässä vaikuttavat aikuiset käyttäisivät aktiivisesti tukiviittomia.

Tutkimustuloksissa varhaiskasvattajien mielestä kasvattajien näyttämä esimerkki tukiviittomien käytössä rohkaisee myös lapsia käyttämään tukiviittomia ja miten varhaiskasvattajien käyttäessä tukiviittomia niistä tulee lapsille tavallinen kommunikointikeino. Myös Launonen (2015) mainitsee, että kun lapsi huomaa aikuisen käyttävän tukiviittomia, oppii hän matkimalla käyttämään ja hyödyntämään niitä myös itse. Launonen lisää, että tukiviittomien käyttöönotto lähtee lapsen ympäristöstä ja siihen kuuluvista aikuisista.

8.3. Osallisuus ja yhteisöllisyys

Tutkimustulosten mukaan varhaiskasvattajat olivat sitä mieltä, että tukiviittomien avulla voidaan parantaa lapsen osallisuutta päiväkodin arjessa. Tutkimustuloksissa tuli esiin, että varhaiskasvattajat uskovat lapsia voitavan rohkaista tukiviittomien avulla kommunikoimaan kasvattajien kanssa sekä tuomaan paremmin esiin omia mielenkiinnon kohteitaan. Varhaiskasvattajat uskovat, että näin lapsen osallisuus voidaan ottaa paremmin huomioon. Kasvatustieteiden tohtori Leena Turja (Talentia 2017) myös kertoo, miten osallisuudessa tulee pyrkiä yhdenvertaisuuteen. Hän jatkaa vielä, että olennaista on löytää jokaiselle lapselle oma tapansa tulla kuulluksi ja tulla mukaan jo johonkin valmiiseen puuhaan: Vapaaehtoisuus on osallisuuden perusta, ja siinä tulee ottaa huomioon lapsen ikä ja kehitystaso.

Tutkimustuloksissa ilmeni, että tukiviittomien käyttö voisi lisätä yhteisöllisyyden tuntua eri lapsiryhmien välillä. Koivula (2013, 19) kertoo myös, miten lapsiryhmän yhteisöllisyydellä on suuri merkitys ryhmään kuulumisen tunteeseen, ystävyyssuhteisiin, laadukkaisiin vuorovaikutussuhteisiin sekä yhteisöllisyyden taitojen kehittymiselle. Tutkimustuloksissa haastateltavien varhaiskasvattajien mielestä yhteisöllisyys näkyisi päiväkodin arjessa eri lapsiryhmien välisenä kommunikointina sekä lasten keskinäisen ymmärryksen parantumisenä. Koivula (2010, 28.) mainitsee, miten lapset säätelevät toistensa toimintaa, keksivät ratkaisuja eteen tuleviin tilanteisiin, sekä jakavat tietoja ja taitoja keskenään.

Tutkimustuloksissa varhaiskasvattajat kokevat saavansa tukea toisiltaan tukiviittomia otettaessa käyttöön. Varhaiskasvattajat voivat keskustella esimerkiksi siitä, mitä viittomia kukin on käyttänyt ja millaisissa tilanteissa. He uskoivat tukiviittomien lisäävän koko päiväkodin yhteisöllisyyttä, kun varhaiskasvattajat ja lapset käyttävät viittomia yhdessä kaikkien kanssa. Leinonen, Venninen ja Ojala (2011, 83–84.) mainitsevat myös, miten kasvattajat ja lapset muokkaavat yhdessä päiväkodin toimintatapoja ja miten yhteenkuuluvuuden tunne on lapselle tärkeää. He jatkavat, että tämän vuoksi lapset haluavat olla osallisena sellaisissakin toiminnoissa, jotka kasvattaja on ehkä aluksi ajatellut pelkästään yksilö suoritteiksi.

9 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessimme kesti kokonaisuudessaan kaiken kaikkiaan puolen toista vuoden ajan. Aloitimme opinnäytetyön suunnittelun lokakuussa 2019 syksyllä. Opinnäytetyösuunnitelman saimme esitysvalmiiksi marraskuussa 2019. Teoriaosuuden pohjaa saimme kirjoitettua kevään 2020 aikana. Teoriaosuuden esittelyn jälkeen muokkasimme teoriaa melko paljon syksyn 2020 aikana. Teoriaosuuden kirjoittaminen sujui melko mutkattomasti. Luotettavien lähteiden löytäminen oli pääosin helppoa, mutta koska tukiviittomista ei ole vielä kovin paljon tutkittua tietoa, oli niiden lähteiden etsiminen jossain määrin haasteellista.

Suomessa ja maailmalla vallitseva COVID-19 eli koronaviruspandemia aiheutti muutoksia alkuperäiseen opinnäytetyösuunnitelmaamme siten, että jouduimme luopumaan päiväkotiin aluksi suunnittelemaamme havainnointipäivistä, kun emme vielä tienneet millaisia rajoituksia ja toimenpiteitä mahdollisesti astuisi voimaan. Tutkimusmenetelmämme muotoituivat uudestaan teemahaastatteluksi sekä kyselyksi. Samalla saimme idean ”Tue minua viittoen”- oppaasta, jonka tarkoituksena on jakaa varhaiskasvattajille sekä vanhemmille tietoa tukiviittomista. Saimme tässä kohtaa yhteistyötahoksemme myös nykyisen päiväkotitRIO:n. He ottivat meidät hyvin vastaan ja olivat kiinnostuneita opinnäytetyömme aiheesta, koska he olivat myös itse juuri ajatelleet tutustua paremmin tukiviittomien käyttöön. PäiväkotitRIO on laajentunut kahteen eri yksikköön opinnäytetyöprosessimme aikana. Haastattelimme kaikkia päiväkodin varhaiskasvattajia, jotka olivat sillä hetkellä Hyllykallion yksikössä.

Tarkoituksemme oli tehdä opinnäytetyötä eteenpäin myös vuoden 2020 kesällä, mutta työkiireet ja aikatauluongelmat aiheuttivat haasteita. Elokuussa 2020 jatkoimme teorian muokkaamista sekä aloitimme pohtimaan varhaiskasvattajille tehtävän teemahaastattelukysymyksiä sekä vanhemmille suunnatun kyselyn kysymyksiä. Varhaiskasvattajien teemahaastattelut saimme toteutettua hyvin vallitsevasta COVID-19 pandemiasta huolimatta marraskuun 2020 aikana. Iso kiitos tästä kuuluu yhteistyökumppanillemme. Kysely oli vanhemmille avoinna kaksi viikkoa joulukuun aikana 2020. Haastattelujen ja kyselyjen toteuttamisen jälkeen aloitimme litteroinnin, tulosten käsittelyn sekä lopuksi johtopäätösten kirjoittamisen

ennen vuoden 2021 vaihdetta, jatkaen sitä aina maaliskuuhun 2021 asti. Maaliskuuhun 2021 kului oppaan suunnittelussa sekä työstämisessä.

Päätimme toteuttaa opinnäytetyön kolmen tutkijan voimin. Kolmen ihmisen tekemässä työssä on sekä hyvät että haastavat puolensa. Opinnäytetyössämme näkyy kolmen tutkijan näkökulma, mikä lisää työn luotettavuutta. Lisäksi pystyimme jakamaan ajatuksiamme koko prosessin ajan. Kolmen ihmisen tehdessä yhteistä projektia voi kuitenkin aikataulujen yhteensovittaminen olla haasteellista. Tämän vuoksi opinnäytetyön aikataulutuksen olisi voinut suunnitella huolellisemmin ja tietyistä päivämääristä olisi pitänyt pitää paremmin kiinni. Näin opinnäytetyön tekeminen ei ehkä olisi pitkittänyt yhtä paljon. Opimme että kolmen ihmisen tekemä yhteinen projekti vaati kaikilta paljon aikaa ja suunnittelua, sekä työlle omistautumista. Vaikka opinnäytetyön toteutus oli osin haasteellista, olemme kaikki tyytyväisiä lopputulokseen ja siihen mitä olemme aiheesta ja itsestämme oppineet matkan varrella.

Sosionomin kompetensseissa mainitaan yhtenä osa-alueena osallisuuden edistäminen. Mielestämme tekemämme Tue minua viittoen – opas edistää yksilön osallisuutta omassa arjessaan. Yksilö saa käyttöönsä keinot, joilla hän pystyy ilmaisemaan mielipiteensä, ja näin hän pystyy vaikuttamaan omiin asioihinsa. Osallisuuteen vaikuttava tekijä on myös se, että ammattilaisen tulee pyrkiä tunnistamaan yksilön arkeen ja elämään vaikuttavat tekijät. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi elämänpiiri, kuten perhe ja ystävät sekä asuinympäristö. Ammattilaisena työskennellessä kyky monialaiseen yhteistyöhön on tärkeää. Tällä pystytään parhaiten tukemaan niin yksilöä kuin hänen elämänpiiriinsä kuuluvia ihmisiäkin. Monialaisessa yhteistyössä työntekijä arvostaa omaa osaamistaan, kuten myös muiden kollegoiden ja eri ammattialojen edustajien osaamista ja pätevyyttä.

Varhaiskasvatuksessa työskentelevän sosionomin ja muiden kasvattajien tulee pyrkiä hyvään vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön vanhempien kanssa. Toimiva vuorovaikutus sekä hyvä yhteistyö vanhempien ja kasvattajien välillä mahdollistaa lapsen parhaan mahdollisen tukemisen ja avun saamisen. Uskomme että toteuttamamme opinnäytetyö ja siihen liittyvä opas antavat lisää tietoa tukiviittomista sekä kasvattajille että vanhemmille. Toivomme opinnäytetyömme

myös välittävän sen, että tukiviittomia voidaan käyttää tukena kaikille lapsille, oli heillä sitten kielenkehityksen haasteita tai ei. Tulevina varhaiskasvattajina meidän roolimme on tukea lapsen kokonaisvaltaista kehitystä sekä vahvistaa lapsen osallisuutta ja koko perheen yhteisöllisyyttä.

Teemahaastattelun olisi voinut testata ennen varsinaisia haastatteluja. Näin olisimme voineet saada hyviä vinkkejä ja muokkausehdotuksia. Huomasimme nimittäin, että olisimme voineet tehdä teemahaastattelusta vieläkin laajemman. Kysymyksiä olisi voinut olla enemmän ja varsinkin avoimet kysymykset olisivat tuoneet tutkimustuloksiin enemmän sisältöä. Myös vanhemmille suunnatusta Webropol- kyselystä olisi voinut tehdä laajemman ja moniteemaisemmän. Vaikka testasimme sähköisen kyselyn yhdellä henkilöllä ennen sen lähettämistä, olisi sen voinut vielä testata useammalla henkilöllä monipuolisemman palautteen saamiseksi ja virheiden ehkäisemiseksi.

Tutkimuksessamme käyttämämme lähteet ovat alle 13 vuotta vanhoja. Lähteiden käyttö olisi toki voinut olla vieläkin tarkempaa ja huolellisempaa. Lähteiden etsiminen oli osittain haasteellista, koska tukiviittoma aihetta on tutkittu suhteellisen vähän verrattuna esimerkiksi kuvien käyttöön. Suurimmaksi osaksi lähteet löytyivät kuitenkin helposti. Olemme käyttäneet monipuolisesti erilaisia lähteinä verkkolähteitä, artikkeleita, lakeja sekä kirjallisuutta. Myös vieraskielisiä lähteitä on käytetty. Koemme että yksi tutkimuksen vahvuutena on kolmen tutkijan näkökulma, sillä pystyimme keskustelemaan, millaisia lähteitä käytämme tutkimuksessa. Tutkimusta olisi voinut laajentaa lapsilähtöisempään suuntaan, sillä nyt tutkimus on tehty lähtökohtaisesti aikuisten näkökulmasta eikä lapsilähtöisyyttä ole otettu huomioon.

Yhteistyötahomme saa käyttöönsä työkaluja ja menetelmiä, joilla he pystyvät kehittämään päiväkodin toimintaa. Tukiviittomien tutuksi tekeminen varhaiskasvattajille, vanhemmille ja lapsille auttaa poistamaan tukiviittomiin liittyvää vammakeskeisyyttä. Näin voidaan lisätä koko päiväkodin yhteisöllisyyttä. Opinnäytetyömme voi tulevaisuudessa toimia kyseiselle päiväkodille lähtökohtana tukiviittomien opetteluun. He voivat palata siihen ja katsoa, miten tukiviittomien käyttö on edistynyt. Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla esimerkiksi, onko tukiviittomien käytöstä ollut minkälaista hyötyä kyseiselle päiväkodille. Lisäksi

jatkotutkimukseen voisi ottaa mukaan myös lasten mielipiteet ja kokemukset tukiviittomien käytöstä arjessa. Tällä tavoin saataisiin otettua myös lapsilähtöisyys huomioon.

LÄHTEET

- Ahonen, T., Määttä S., Meronen, A. & Lyytinen, P. 2014. Kielen kehityksen vaikeudet. Teoksessa: T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.) *Joko se puhuu? - Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa*. Jyväskylä: PS-kustannus, 72–105.
- Aivojen asialla. 26.01.2018. YLE. [Verkkolehtiartikkeli]. [Viitattu 24.4.2021]. Saatavana: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2018/01/26/aivojen-asialla-tunnustus-palkinto-pikkukakkoselle>
- Allén, J. & Hagström, L. 2013. Viittoisinko: kartoitus tukiviittomaopetuksen vaikuttavuudesta Turun kaupungin päiväkodeissa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Arkkila, E., Smolander, S. & Laasonen, M. 2013. Monikielisyys ja kielellinen erityisvaikeus. [Verkkolehtiartikkeli]. *Duodecim* 129 (2), 200–207. [Viitattu 26.2.2020]. Saatavana Medic-tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Hakamo, M-L. 2011. Puhekuplia - Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen. Helsinki: Lasten Keskus.
- Hindén, S. & Merikoski, H. 2006. Se on nyt mun vuoro: Aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus puhetta tukevan ja korvaavan kommunikoinnin perustana päiväkodin ryhmätuokioissa. Helsingin yliopisto. Pro gradu -työ
- Hirsjärvi, S. Remes, P & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hokkanen, S. & Strömberg, O. 2006. Laatuun johtaminen. Jyväskylä: Sho Business Development Oy.
- Holmström, A. & Kittelä, R. 2017. Lapsen osallisuutta edistämässä: varhaiskasvatuksen yksiköille, tiimeille ja työntekijöille. [Verkkojulkaisu]. Hyvinkää: Laurean ammattikorkeakoulu. [Viitattu 16.12.2020]. Saatavana: https://peda.net/forssa/varhaiskasvatus/lumoudu-lapsesta/loeo:file/download/785b64c5b36b5b8c7cff80108ee249a688634d68/Lumoudu%20lapsesta_Opas_lapsen-osallisuutta-edistamassa.pdf
- Huhtanen, K. (toim.) 2011. Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa vuosituhannen taitteessa. Helsinki: Kehitysvammaliitto.
- Huhtanen, K. (toim.) 2019. Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. 5. p. Helsinki: Kehitysvammaliitto.
- Hyvärinen, M. 2017. Haastattelun maailma. Teoksessa: M. Hyvärinen, P. Nikander, & J. Ruusuvoori, (toim.). *tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino

- Ikonen, A. & Ström, U. 2009. Lasten kehitykselliset puhehäiriöt. Teoksessa: O. Aaltonen, R. Aulanko, A. Iivonen, A. Klippi & M. Vainio. Puhuva ihminen – puhetieteiden perusteet. Helsinki: Otava, 122–128.
- Joensuun seudun viittomaopetus. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Miksi viittomia käytetään. [Viitattu 7.3.2020]. Saatavana: <http://www.viittomaopetus.fi/>
- Kallio, M. & Mäkitalo, M. 2018. Tukiviittomat tutuksi päiväkodin arkeen. Laurea ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas: Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kehityksellinen kielihäiriö lapsilla ja nuorilla. 2020. [Verkkosivu]. Aivoliitto. [Viitattu 7.12.2020]. Saatavana: <https://www.aivoliitto.fi/kehityksellinenkielihairio/tietoa/>
- Ketonen, R., Palmroth, A., Röman, M., Salmi, P. & Poikkeus, A-M. (2014). Kieli ja kommunikaatio. Teoksessa: T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.). Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. (s. 176–198). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kielten rikas maailma. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Opetushallitus. [Viitattu 17.12.2020]. Saatavana: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kielten-rikas-maailma-materiaali>
- Koivula, M. 2010. Lasten yhteisöllisyys ja yhteisöllinen oppiminen päiväkodissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Koivula, M. 2013. Yhteisöllisyyden rakentuminen päiväkodin arjessa. Teoksessa: P. Marjanen, M. Marttila & M. Varsa (toim.) Pienten piirissä: Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus, 19–43.
- Koppa. 2015. Laadullinen tutkimus. Jyväskylän yliopisto. [Verkkosivu]. [Viitattu 9.4.2021]. Saatavana: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- Korpilahti, P. & Pihlaja, P. 2018. Puheen ja kielen kehityksen vaikeudet. Teoksessa: P. Pihlaja & R. Viitala (toim.) Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus, 183–200.
- Kulju, H. 2015. Tukiviittomat lastentarhanopettajan työn tukena: kielenkehityksen tukeminen päiväkodissa. Turun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Kunnari, S & Paavola, L. 2012. Vuorovaikutus äänteellisen kehityksen perustana. Teoksessa: Pienten sanat. Lasten äänteellinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 57–64.
- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2. uud. p. [Verkkokirja]. Tampere: Vastapaino. [Viitattu 14.5.2020]. Saatavana Ellibs-e-kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.

Kuvat kommunikoinnissa. 12.12.2020. [Verkkosivu]. Papunet. [Viitattu 17.12.2020].
Saataavana: <https://papunet.net/tietoa/kuvat-kommunikoinnissa>

Kyselyaineiston dokumentointi ja raportointi. 27.8.2010. [Verkkosivu]. KvanttiMOTV.
[Viitattu 25.4.2021]. Saataavana:
<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/raportointi/raportointi.html>

Käsi puhe. 2017. [Verkkosivu]. [Viitattu 14.12.2020]. Saataavana:
<https://www.kasipuhe.fi/nainpaasetalkuun>

L. 540/2018. Varhaiskasvatuslaki

L. 60/1991. Yleissopimus lapsen oikeuksista

Launonen, K. 2015. Tukiviittomia opitaan kieltä käyttämällä. [Verkkolehtiartikkeli].
Verraton. 1.1.2015. [Viitattu 27.02.2021]. Saataavana:
<https://www.aivoliitto.fi/verraton/artikkelit/tukiviittomia-opitaan-kielta-kayttamalla/>

Lehtisare, S. Ei päiväystä. Toimiva arki visuaalisin keinoin: Opi visuaalisuuteen lasten ohjauksessa. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. [Viitattu 17.12.2020]. Saataavana:
https://www.tampere.fi/liitteet/t/6C7IuInOe/Toimiva_arki_visuaalisin_keinoin.pdf

Leinonen, J., Venninen, T. & Ojala, M. 2011. Osallisuuden kulttuurin kehittäminen: Päivähoitohenkilöstön näkemyksiä lasten osallisuuden tukemisesta. Teoksessa: A. Mäkitalo, S. Nevanen, M. Ojala, S. Tast, T. Venninen & B. Vilpas. (toim.) Löytöretkellä osallisuuteen: kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa 2. Helsinki: Soccan ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja 2011:26, 83–98.

Martin, D. & Miller, C. 2012. *Speech and Language Difficulties in the Classroom*. Hoboken: David Fulton Publishers.

Meirän vasu. 20.6.2017. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet. 16. [Viitattu 28.3.2021]. [Verkkojulkaisu]. Saataavana:
<https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/9395243>

Merikoski, H & Pihlaja, P. 2018 Puheen ja kielen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: P. Pihlaja & R. Viitala (toim.) Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus, 201–222.

Miettinen, J. & Vehkalahti, K. 2013. Verkkokyselytutkimusten otosten valinta. Teoksessa: S. Laaksonen, J. Matikainen & M. Tikka (toim.) Otteita verkosta. Tampere: Vastapaino, 84–104.

MLL. 5.3.2021. Vauvan sosiaalinen kehitys. [Verkkosivu]. [Viitattu 28.3.2021]. Saataavana:
<https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/0-1-v/vauvan-sosiaalinen-kehitys/>

- Nurmilaakso, M & Välimäki, A-L. (toim.) 2011. Lapsi ja kieli: kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Oppimisen tukipilarit. 2017. [Verkkójulkaisu]. Opetusalan Ammattijärjestö OAJ: Mistä kolmiportaisessa tuessa on kysymys. [Viitattu 7.12.2020]. Saatavana: https://www.oaj.fi/globalassets/julkaisut/2017/kolmiportaintuki_final_sivuittain.pdf
- Paavola, L. 2011. Varhaisten vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitojen kehitys. Teoksessa: S. Loukosa & L. Paavola (toim.) Lapset kieltä käyttämässä. - Pragmaattisten taitojen kehitys ja sen häiriöt. PS-kustannus: Jyväskylä, 43–82.
- Peltola, S. 2020. Demingin laatuympyrä. [Kuvio]. Teoksessa: Tue minua viittoen – opas tukiviittomiin päiväkotit TRIO:n varhaiskasvattajille sekä lasten vanhemmille. Seinäjoki.
- Puhetta tukeva, täydentävä ja korvaava kommunikaatio. 8.3.2021. [Verkkosivu]. [Viitattu 25.3.2021]. Saatavana: <https://papunet.net/tietoa/puhetta-korvaava-kommunikointi-eli-aac>
- Ruusuvuori, J. & Nikander, P. 2017. Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa: M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.). Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino
- Speech and Hearing BC. 22.5.2014. Language Delay/Disorder. [Verkkosivu]. [Viitattu: 7.3.2020]. Saatavana: <https://speechandhearingbc.ca/public/disorders/disorder-listing/language-delaydisorder/>
- Spoken. 12.12.2018. Sisällönanalyysi. [Verkkosivu]. [Viitattu: 21.04.2021]. Saatavana: <https://spoken.fi/sisallönanalyysi/>
- SurveyMonkey. Ei päiväystä. Laadullisen tutkimuksen tekeminen. [Verkkosivusto]. [Viitattu 9.4.2021]. Saatavana: <https://fi.surveymonkey.com/mp/conducting-qualitative-research/>
- Takala, M. & Sume, H. 2016. Kieli, kuulo ja oppiminen – Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. 3. uud. Finnlectura.
- Talentia. 13.11.2017. Osallisuus on lapsen oikeus. [Verkkosivu]. [Viitattu 17.12.2020]. Saatavana: <https://www.talentia-lehti.fi/osallisuus-on-lapsen-oikeus/>
- Trenholm, S. 2018. Thinking through communication – an introduction to the study of human communication. New York: Routledge.
- Tukiviittomat arjen tukena. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Aivoliitto. [Viitattu 9.10.2019]. Saatavana: <https://www.aivoliitto.fi/kommunikaatiokeskus/kehityksellinenkielihairio/vinkkejä-arkeen/tukiviittomat/>

- Tukiviittomat kommunikoinnissa. 12.12.2020. [Verkkosivu]. [Viitattu 14.12.2020]. Papunet. Espoo: Kehitysvammaliitto. Saatavana: <https://papunet.net/tietoa/tukiviittomat-kommunikoinnissa>
- Tukiviittomat. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Aivoliitto. [Viitattu 7.3.2020]. Saatavana: Saatavana: <https://www.aivoliitto.fi/kommunikaatiokeskus/kehityksellinenkieliharjo/ohjaus-ja-neuvonta/esteeton-viestinta/tukiviittomat/>
- Tukiviittomia opitaan kieltä käyttämällä. [Verkkosivu]. 1.1.2015. Aivoliitto. [Viitattu 16.12.2020]. Saatavana: <https://www.aivoliitto.fi/verraton/artikkelit/tukiviittomia-opitaan-kielta-kayttamalla/>
- Tulonen, S. & Salonen, M. 2011. Viittis: viittomia perheille. 4. uud. p. Turku: Aivoliitto
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uud. P. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuksen arviointi. Ei päiväystä. KvaliMOTV. [Verkkosivu]. [Viitattu 18.1.2021]. Saatavana: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_3.html
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.
- Vau Foorumi. 2.5.2020. Tukiviittomista tehoa kommunikaatioon: näin käytät niitä vauvasi kanssa. [Verkkosivu]. [Viitattu 20.4.2021]. Saatavana: <https://www.vau.fi/vauva/tukiviittomista-tehoa-kommunikaatioon-nain-kaytat-niita-vauvasi-kanssa/>
- Viittomat kommunikoinnissa. 2017. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 28.02.2021]. Helsinki: Tikoteekki. Saatavana: https://papunet.net/sites/papunet.net/files/materiaalia/Julkaisut/viittomat_kommunikoinnissa_netti.pdf.
- Viittomien oppimisen vaiheet. 28.6.2019. [Verkkosivu]. Papunet. [Viitattu 27.02.2021]. Espoo: Kehitysvammaliitto. Saatavana: <https://papunet.net/tietoa/viittomien-oppimisen-vaiheet>
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Vilpas, P. Ei päiväystä. Kvantitatiivinen tutkimus. [Verkkajulkaisu]. Metropolia. [Viitattu 14.4.2021]. Saatavana: <https://users.metropolia.fi/~pervil/kvantsu/Moniste.pdf>
- Vuori, J. Ei päiväystä. Laadullinen sisällönanalyysi. [Verkkosivu]. [Viitattu 14.4.2021]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavana: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>

- Värien käyttö koodauksessa. Ei päiväystä. KvaliMOTV. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 15.4.2021]. Saatavana: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_2_2.html
- Witt, P. 2016. *Communication and Learning* - Handbooks of Communication Science. [Verkkokirja]. Berlin: De Gruyter Mouton. [Viitattu 26.2.2020]. Saatavana EBSCOhost-palvelusta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Yhteisöllisyys. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Opetushallitus. [Viitattu. 8.12.2020]. Saatavana: <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/yhteisollisyys>

LIITTEET

Liite 1. Varhaiskasvattajille lähetetyt saatekirjeet

Liite 2. Varhaiskasvattajien teemahaastattelurunko

Liite 3. Vanhemmille lähetetty saatekirje

Liite 4. Vanhemmille lähetetty Webropol-kyselyn runko

Liite 5. Tue minua viittoen- opas

Liite 1. Varhaiskasvattajille lähetetyt saatekirjeet

Olemme kolme sosionomia Seinäjoen ammattikorkeakoulusta, jotka tekevät parhaillaan opinnäytetyötä varhaiskasvatuksessa käytettäviin tukiviittomiin liittyen. Opinnäytetyötämme ohjaava opettaja Virpi Nikkola ehdotti päiväkotianne mahdolliseksi yhteistyötahoksi, sillä päiväkotinne on hyvin lapsia osallistava ja kohtaava.

Tavoitteenamme on opinnäytetyössä tutkia tukiviittomien hyötyjä varhaiskasvatuksessa ja sitä, minkälaisia ajatuksia ne varhaiskasvattajissa ja vanhemmissa herättävät. Tarkoituksena on luoda työntekijöiden haastatteluiden sekä vanhemmille lähetettävän kyselyn perusteella pienimuotoinen opas/lehtinen, joka sisältää informaatiota tukiviittomiin liittyen.

Olisitteko kiinnostuneita tekemään yhteistyötä kanssamme? Vastaaamme mielellämme opinnäytetyöstämme herääviin kysymyksiin.

Ystävällisin terveisin

Josefiina Pollari, Susanna Peltola & Hilla Hietamäki

Hei!

Sopisiko, että tulisimme tekemään haastattelut 23.11, 24.11 ja 27.11 klo: 12–14? Haastattelisimme kaksi henkilö /päivä. Haastattelut nauhoitetaan ja keräämämme materiaali säilytetään asianmukaisesti ja tuhoetaan välittömästi raportoinnin jälkeen.

Haastattelujen teemoja ovat:

Lapsen kielellinen kehitys, tukiviittomat, osallisuus ja yhteisöllisyys sekä oppaan sisältö

Ystävällisin terveisin

Josefiina Pollari, Susanna Peltola & Hilla Hietamäki

Liite 2. Varhaiskasvattajien teemahaastattelurunko

Taustatiedot

- Ikä
- Ammattinimike/tutkinto
- Koulutus
- Työkokemus alalta
- Muu työkokemus

Lasten kielellinen kehitys

- Minkälainen merkitys sinun mielestäsi tukiviittomilla on varhaiskasvatuksen pedagogiikassa?
- Missä tilanteissa koet, että tukiviittomien käytöstä voisi olla hyötyä?
- Onko lapsiryhmässä kielellisen kehityksen pulmia?

Tukiviittomat

- Millaista tietoa sinulla on tukiviittomista?
- Onko sinulla kokemusta tukiviittomista? Jos on, niin millaista?
- Miten haluaisit kehittää omaa tukiviittomien käyttöä?
- Miksi haluatte ottaa tukiviittomia käyttöön päiväkodin arjessa?
- Mitä sanoja käytät lasten kanssa arjessa eniten?
- Mitkä sanat olisi tärkeää osata viittoja?

Osallisuus ja yhteisöllisyys

- Miten tukiviittomien käyttö edistää mielestäsi lapsen osallisuutta päiväkodin arjessa?
- Voidaanko tukiviittomilla edistää päiväkodin yhteisöllisyyttä?

Oppaan sisältö

- Mitä asioita mielestäsi oppaan olisi hyvä sisältää?

Liite 3. Vanhemmille lähetetty saatekirje

Hei päiväkotitRIO:n lasten vanhemmat!

Olemme kolme sosionomiopiskelijaa Seinäjoen ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä TRIO:n päiväkotiin, liittyen tukiviittomiin. Tutkimme, mitä hyötyä tukiviittomista on lapsille, miten niitä voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksessa sekä mitä ajatuksia ne varhaiskasvattajissa ja vanhemmissa herättävät.

Tukiviittomat ovat viittomakielestä otettuja viittomia, joilla tuetaan lapsen kielen kehitystä. Tarkoituksena on viittoa puheesta keskeisimmät sanat. Tukiviittomista on hyötyä jokaisen lapsen kielen kehitykselle.

Tarkoituksenamme on tehdä opas tukiviittomiin liittyen vanhemmille ja varhaiskasvattajille. Olisimme kiitollisia, jos vastaisitte muutama kysymykseen opinnäytetyötämme varten. Kyselyyn vastaaminen vie noin 5min. Kaikki vastaukset pysyvät anonyymeina, eikä niitä voida yhdistää keneenkään. Kysely on auki tästä päivästä lähtien kaksi viikkoa (23.11 - 6.12.2020).

Linkki kyselyyn: <https://webropol.com/s/tueminuaviittoen>

Kiitos ajastanne ja vastauksistanne!

Ystävällisin terveisin,

Susanna Peltola

Hilla Hietamäki

Josefiina Pollari

Liite 4. Vanhemmille lähetetty Webropol-kyselyn runko

1. Montako päiväkotikäistä lasta perheessänne on?

A) 1

B) 2

C) 3 tai useampi

2. Ovatko tukiviittomat sinulle ennestään tuttuja?

Kyllä/ Ei

Jos kyllä, niin mistä yhteydestä ne ovat sinulle tuttuja?

3. Mitä ajatuksia sana "tukiviittomat" sinussa herättää?

4. Käytetäänkö teillä kotona tukiviittomia?

Kyllä/Ei

Jos ei, niin olisitko kiinnostunut käyttämään tukiviittomia lapsesi kanssa?

5. Koetko että tukiviittomista voisi olla hyötyä lapsellesi?

Kyllä/Ei

6. Mitä sanoja käytät lapsen kanssa eniten? Mainitse 5 esimerkki sanaa.

7. Mitä näistä seuraavista vaihtoehdoista tulevan tukiviittoma- oppaamme olisi mielestäsi hyödyllistä sisältää? Rastita yksi tai useampi vaihtoehto.

A) yleistietoa tukiviittomista

B) kuvallisia esimerkkejä tukiviittomista

C) lähteitä, joista löytyy lisämateriaalia tukiviittomista

D) muuta? Mitä?

Kiitos ajastasi ja vastaamisesta! Hyvää joulun odotusta!

Liite 5. Tue minua viittoen- opas

TUE MINUA VIITTOEN

HYVÄ LUKIJA

Tämän pienimuotoisen oppaan tarkoituksena on tutustuttaa sinut tukiviittomiin ja niiden käyttöön. Opas on toteutettu osana toiminnallista opinnäytetyötä Seinäjoen ammattikorkeakoulussa. Olemme opinnäytetyössämme selvittäneet, mitä hyötyä tukiviittomista on sekä mitä ajatuksia ne päiväkodin varhaiskasvattajissa ja vanhemmissa herättävät. Olemme koonneet tähän oppaaseen lyhyesti yleistietoa tukiviittomista, vinkkejä niiden käyttöönottoon sekä kuvallisia esimerkkejä muutamista yleisistä viittomista. Lisäksi löydät lähteitä lisämateriaaliin, jos haluat jatkaa tukiviittomiin tutustumista pidemmälle.

Toivomme, että saat oppaan avulla itsellesi uutta tietoa tukiviittomien hyödyistä ja käytöstä sekä innostut rohkeasti kokeilemaan tukiviittomia yhdessä lapsen kanssa.

Mukavia hetkiä tukiviittomien parissa!

Terveisin

Hilla Hietämäki, Susanna Peltola & Josefiina Pollari

MITKÄ IHMEEN TUKIVIITTOMAT?

Tukiviittomilla tarkoitetaan viittomakielestä irrotettuja yksittäisiä sanoja. Viittomien avulla tuetaan samanaikaista puhumista ja puheen tapailua. Tämän vuoksi viittomia käytettäessä on tärkeää muistaa aina puhua samalla. Viittomien käyttö tapahtuu aina puhutun kielen mukaisessa järjestyksessä, sillä tukiviittomien on tarkoitus edistää puheen kehitystä.

Tukiviittomia ei tule erikseen opetella, vaan ne otetaan puheeseen mukaan. Viittomia ja niiden käyttöä opitaan parhaiten arkisissa tilanteissa, jossa ne ovat osana mukavaa yhdessäoloa. Näin ne tulevat luonnollisesti osaksi lapsen elämää.

Lapsi oppii viittomia parhaiten leikkien, sekä tuttujen pelien ja laulujen avulla. Päiväkodissa viittomia voi käyttää yhdessä koko lapsiryhmän kanssa. Viittomia käytettäessä on hyvä muistaa myös ilmehtiä ja elehtiä.

Valitse viittomat lapsen iän ja kiinnostuksien mukaan.

Tukiviittomilla tuetaan kielen kehitystä, laajennetaan sanavarastoa, sekä vähennetään turhautumista ja painetta puheen tuottamiseen. Myös kognitiiviset eli oppimisen taidot kehittyvät nopeammin, kun uusia asioita opitaan yhdessä muiden kanssa tukiviittomien avulla.

Tukiviittomat selkeyttävät ja hidastavat aikuisen puhetta antaen lapselle aikaa työstää sanottavaa, mikä helpottaa asian ymmärtämistä.

TUKIVIITTOMAT OVAT KOKO PERHEEN JUTTU

On hyvä muistaa, että tukiviittomien käyttöönotto lähtee lapsen ympäristöstä ja siihen kuuluvista aikuisista. Kun lapsi huomaa aikuisen käyttävän tukiviittomia, oppii hän matkimalla käyttämään ja hyödyntämään niitä myös itse. Viittomat toimivat kuitenkin lapselle puheen ymmärtämisen tukena ja lapsi itse ymmärtää viittomia.

Viittomien käytön aloittaminen voi tuntua aluksi hankalalta lapselle ja läheisille aikuisille. Lapsi ei välttämättä ole heti alussa innokas viittoja, mutta tämän vuoksi viittomien käyttöä ei kuitenkaan kannata lopettaa.

MITEN TUKIVIITTOMIA KÄYTETÄÄN?

Esimerkkejä tukiviittomien käytöstä. Viito korostetut sanat.

- Nyt lähdetään **ulos**. Haluatko mennä **pyöräilemään**.
- Tule **syömään**. Otatko **banaanin** vai **omenan**.

Älä pelkää, että viitot väärin. Tärkeintä on, että lähdet rohkeasti kokeilemaan ja käyttämään viittomia!

Viittomien opettelu tapahtuu käsien liikkeenä mallioppimisen kautta.

Tämän vuoksi niitä on hankala opetella pelkästään kirjoista ja kuvista.

Parhaiten viittomien opettelussa auttaa **toisen näyttämä malli** tai **netistä löytyvät viittomavideot**. **Viittomakuvia** voi hyödyntää aiemmin opittujen viittomien muistamisessa.

Jos kiinnostuit tukiviittomien käytöstä, voit kysellä tukiviittomakursseja kansalais- ja työväenpistoista.

LISÄMATERIAALIA

Youtube

Käsipuhe

Yksittäiset viittomat videoina.

Kielinuppu

Tukiviitottuja lauluja esimerkiksi tunteista.

Paputuubi

Viitottuja lastenlauluja.

Instagram

@kasipuhe

Yksittäisiä sanoja videoineen.

@muumiviittomia

Muumisanastoa.

@viitotaan

Satuhahmo-sanoja.

Kirjallisuus

Anneli Tisellin ja Irene Johanssonin kirjoittamat Babblarna- kuvakirjat. Niiden lopussa on yksinkertaisia viittomia kirjan tapahtumiin liittyen.

Nettisivustot

Yle lasten arena – Viitotut

Lauluja, loruja ja pikku kakkosen torstaisin esitettävä viitottu jakso.

Käsipuhe

Yksittäisiä viittomia videoineen.

Papunet

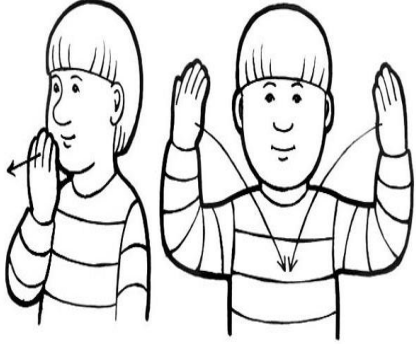
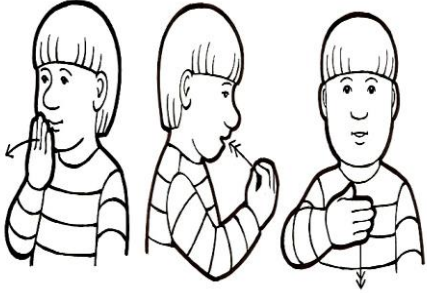

Lisää tietoa viittomista sekä yksittäisiä kuvia viittomista.

Viittomakielinen kirjasto – muistipeli

Helppo ja mukava tapa opetella viittomia pelin avulla.

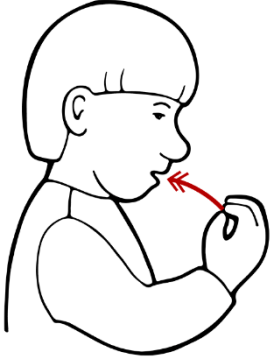
VIITTOMIA LAPSEN ARKEEN

Tässä lopuksi vielä kopioitavia viittomia arkiseen käyttöön. Kaikki viittomat löytyvät Papunet sivustolta, jossa voit [kuvatyökäluu](#) käyttämällä tehdä myös oman viittomasarjasi! Lopussa myös muutama loru ja laulu viittomilla.

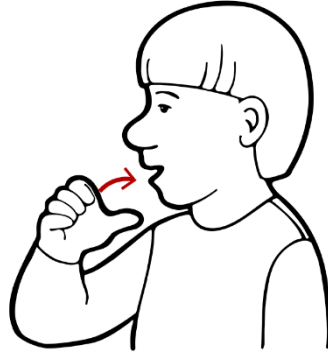
<p>hyvää huomenta</p> 	<p>hyvää yötä</p> 	<p>hyvää ruokahalua</p>
<p>kiitos</p> 	<p>anteeksi</p> 	<p>odota vuoroa</p>
<p>tule</p> 	<p>kuunnella</p> 	<p>hyvä</p>

Tehty käyttämällä Papunetin kuvatyökäluu.

syödä

juoda

vähän

paljon

lisää

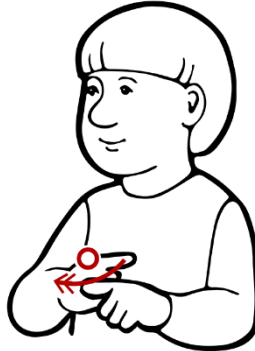
lusikka

haarukka

veitsi

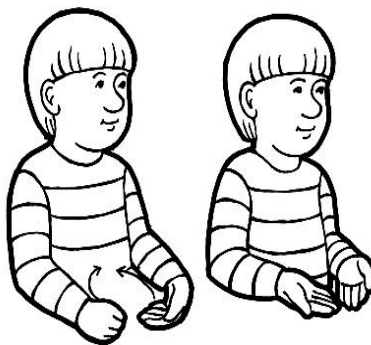
muki

juomalasi

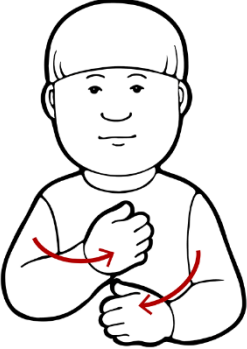

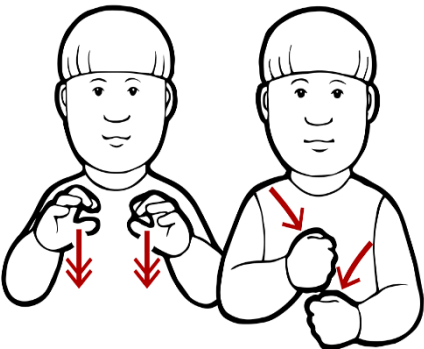
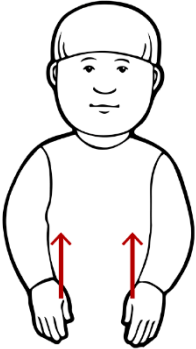
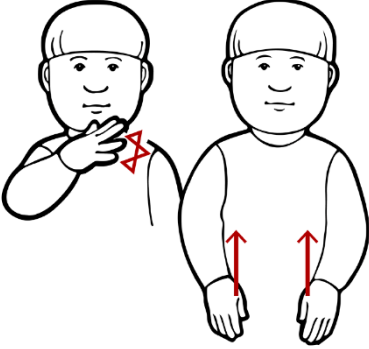
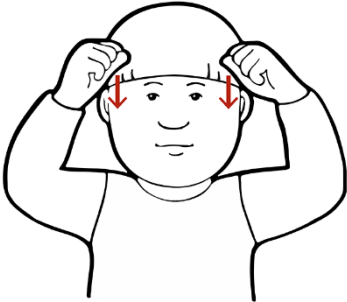

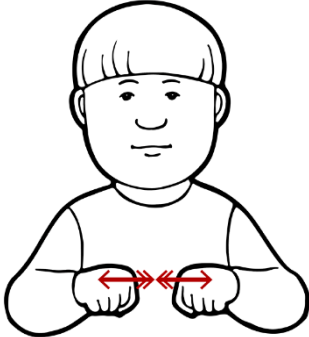
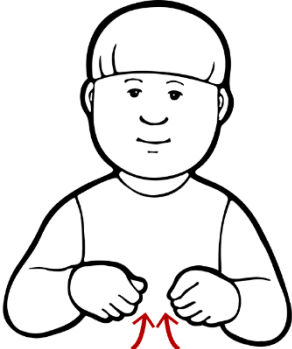
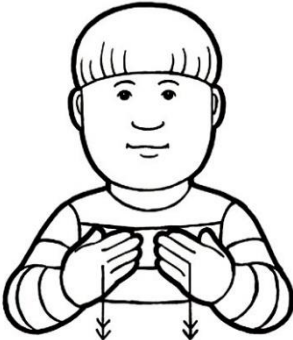

lautanen

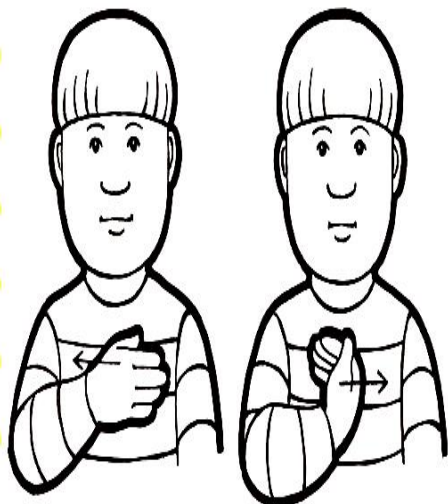

maistaa

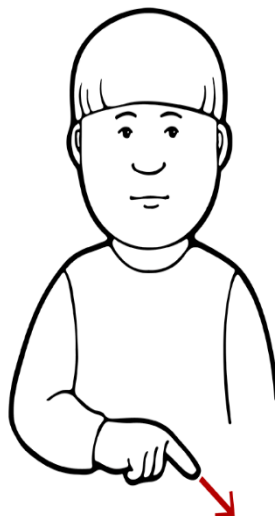

<p>takki</p> 	<p>haalarit</p> 	<p>sadetakki</p>
<p>housut</p> 	<p>kurahousut</p> 	<p>pipo</p>
<p>sormikkaat</p> 	<p>lapaset</p> 	<p>kengät</p>
<p>sukat</p> 	<p>pukea</p> 	<p>riisua</p>

vessa

pissata

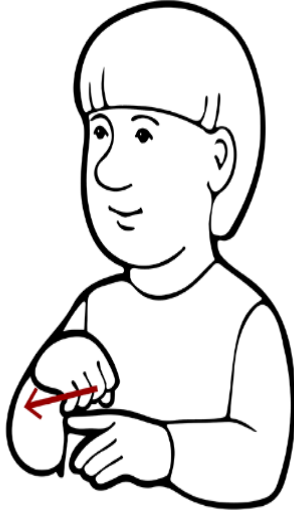

kakata

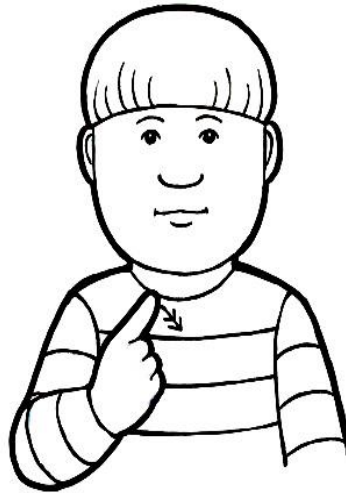

Tehty käyttämällä Papunetin kuvatyökalua.

oranssi

valkoinen

keltainen

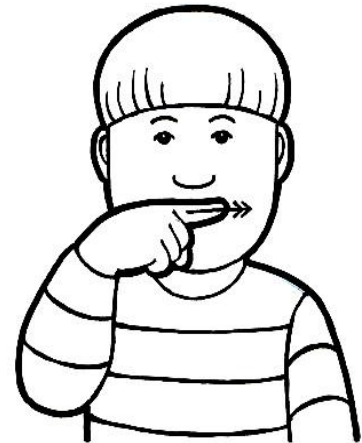
sininen

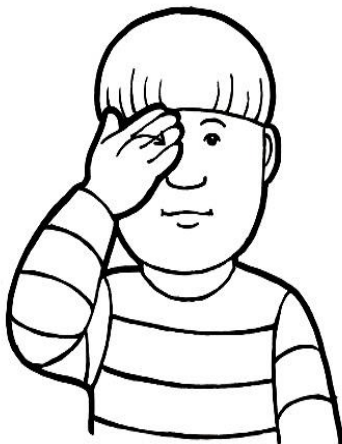
vihreä

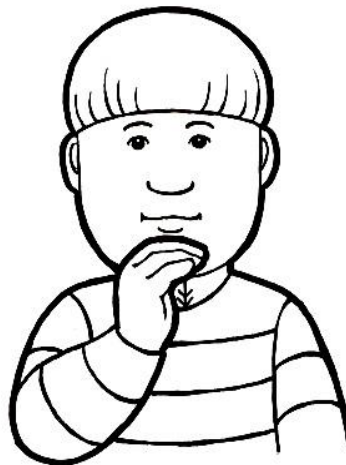
punainen

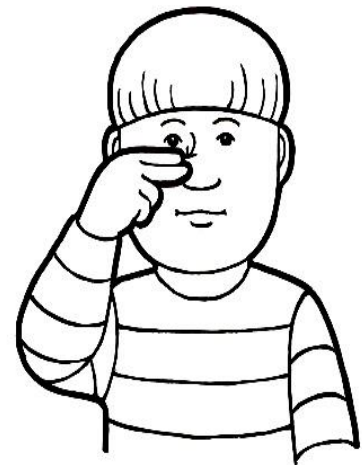
musta

ruskea

violetti

ELEFANTTIMARSSI

YKSI pieni

yksi

ELEFANTTI marssi näin,

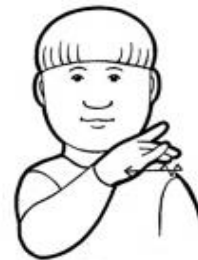
elefanti

AURINKOISTA tietä eteenpäin.

aurinko

Koska matka oli HAUSKA niin

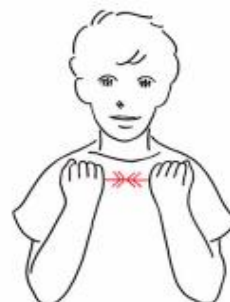
mukava

PYYSI hän mukaan

pyytää

yhden TOVERIN.

kaveri

Kortesuoma, H. 2017. Tukiviittu lauluvideo:

https://papunet.net/sites/papunet.net/files/materiaalia/Viittomakommunikointi/laulut/elefanttimarssi_viittomakuvat_s.pdf

KAKSI piestä

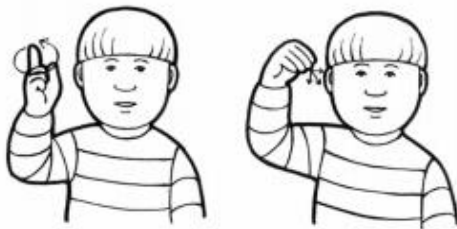
kaksi

ELEFANTTIA marssi näin

elefantti

AURINKOISTA tietä eteenpäin.

aurinko

Koska matka oli HAUSKA niin,

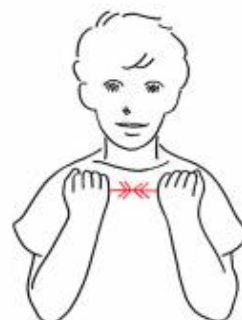
mukava

PYYSIVÄT he mukaan

pyytää

yhden TOVERIN.

kaveri

Kortesluoma, H. 2017. Tukiviittu lauluvideo:

https://papunet.net/sites/papunet.net/files/materiaalia/Viittomakommunikointi/laulut/elefanttimarssi_viittomakuvat_s.pdf

KOLME pientä

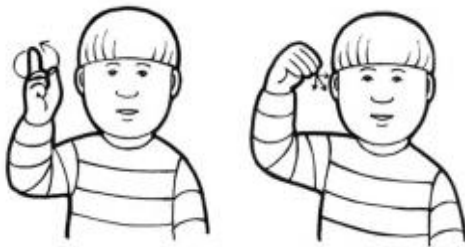
kolme

ELEFANTTIA marssi näin,

elefanti

AURINKOISTA tietä eteenpäin.

aurinko

Koska matka oli HAUSKA niin,

mukava

PYYSIVÄT he mukaan

pyytää

kaveri

Kortesuoma, H. 2017. Tukiviittu lauluvideo:

https://papunet.net/sites/papunet.net/files/materiaalia/Viittomakommunikointi/laulut/elefanttimarssi_viittomakuvat_s.pdf

JÄNIS ISTUI MAASSA

Jänis

jänis

istui maassa

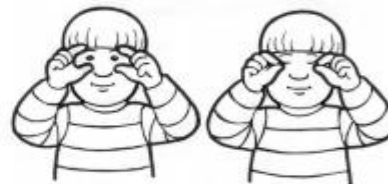
istua

torkkuen,

nukkua

torkkuen.

nukkua

Mikä sun on

mikä?

jänönen

jänis

Tikoteekki ja Papunet-verkkopalveluyksikkö

kun et enää

ei

hyppelä?

hyppiä

Hyppää pois,

hyppiä

hyppää pois,

hyppiä

hyppää pois!

hyppiä

laulu: Jänis istui maassa
säv. & san. trad.

Tikoteekki ja Papunet-verkkopalveluyksikkö

Lähde: https://papunet.net/sites/papunet.net/files/materiaalia/Viittomakommunikointi/laulut/janis_istui_maassa_s.pdf